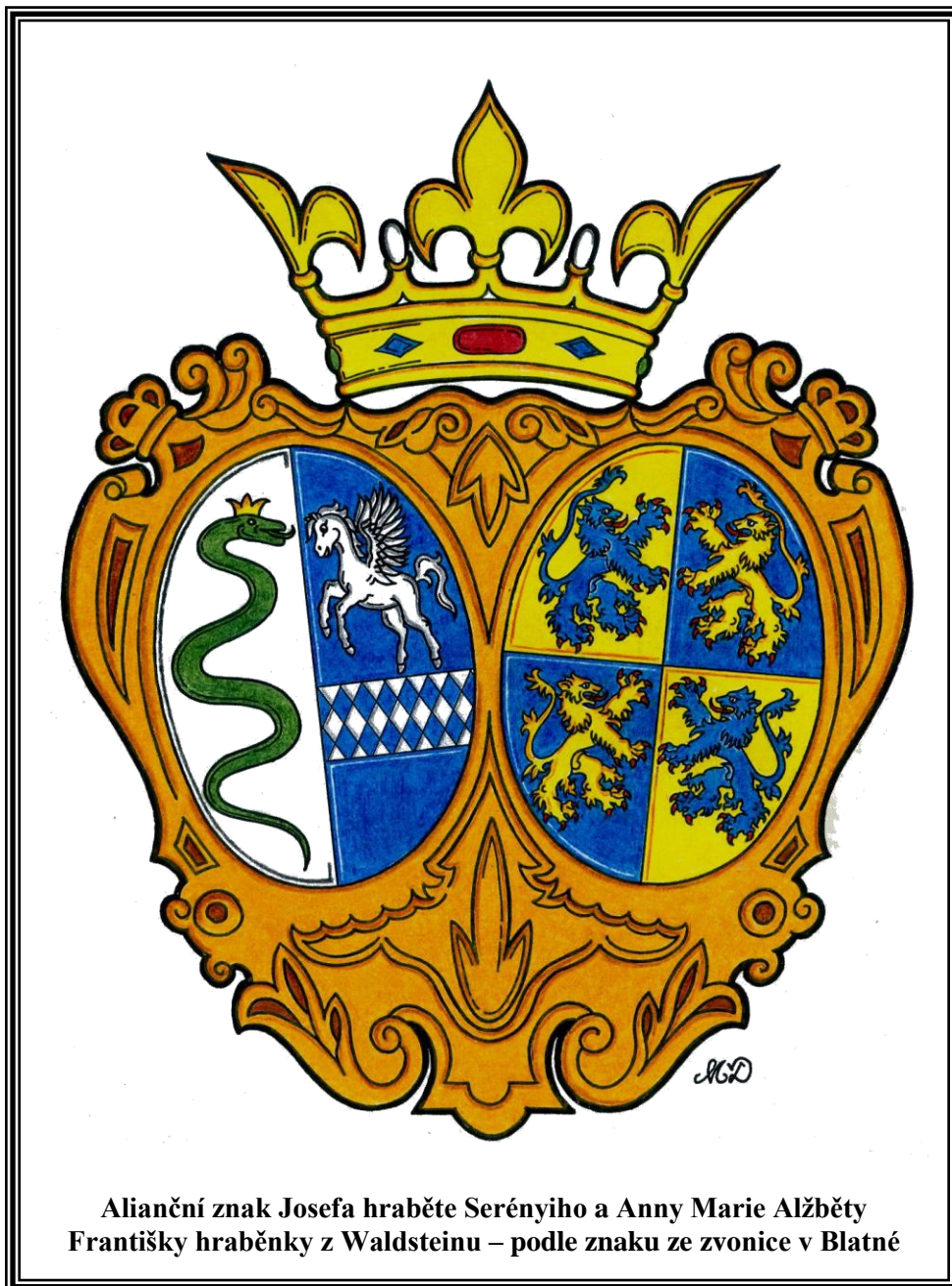

J IHOČESKÝ H EROLD

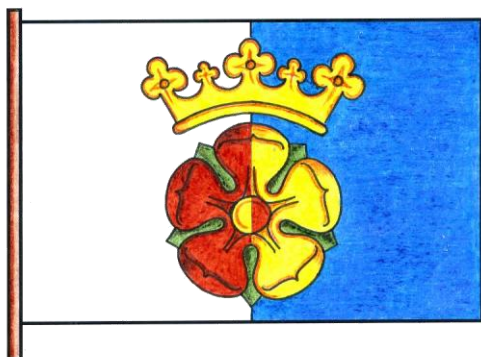
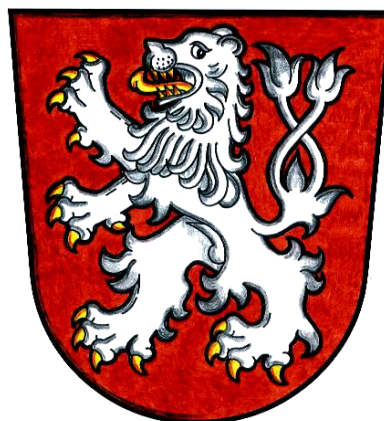
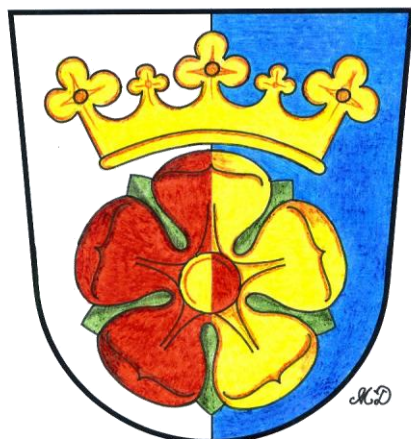

Časopis o historii a pomocných vědách historických

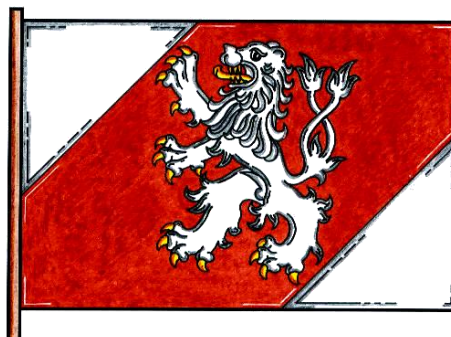

Alianční znak Josefa hraběte Serényiho a Anny Marie Alžběty
Františky hraběnky z Waldsteinu – podle znaku ze zvonice v Blatné

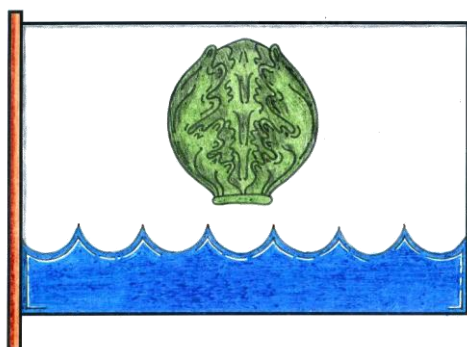
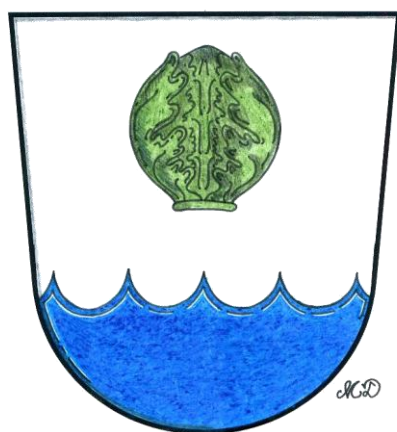
1/2010

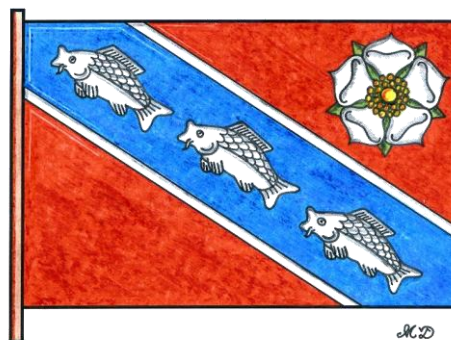
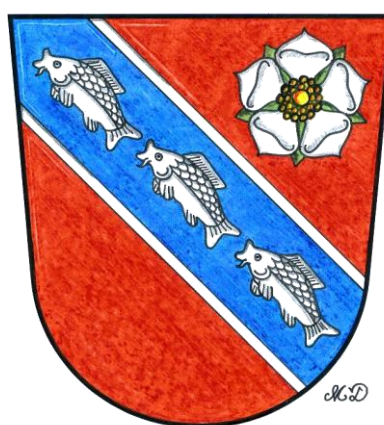
Hrdějovice

Lišov

Roudné

Žár

<i>Autor příspěvku</i>	<i>Název článku</i>	<i>strana</i>
<i>Daněk Milan Ing.</i>	<i>Znaky obcí Jihočeského kraje</i>	2
	<i>Obsah</i>	3
<i>Daněk Milan Ing.</i>	<i>Úvodník</i>	4
<i>Daněk Milan Ing.</i>	<i>Nové znaky obcí Jihočeského kraje</i>	5
<i>Kovář Daniel Mgr.</i>	<i>Znak města Českých Budějovic v českobudějovické architektuře</i>	7
<i>Červenka Vladimír Mgr.</i>	<i>Lnáře – tvrz na hranicích Jihočeského kraje – část I.</i>	21
<i>Mertl Pavel</i>	<i>Devadesát let státních symbolů ČSR</i>	28
<i>Daněk Milan Ing.</i>	<i>Památky na vlastní oči viděné, Mladoboleslavsko</i>	32
<i>Szizjártó Ladislav</i>	<i>Výstava rodinných a občanských erbů v Ostravě</i>	43
<i>Daněk Milan Ing.</i>	<i>Galerie a infocentrum Tvrz Lnáře</i>	45
<i>Daněk Milan Ing.</i>	<i>Galerie šlechtických rodů</i>	46
<i>Daněk Milan Ing.</i>	<i>Znaky majitelů tvrze a zámku ve Lnářích</i>	48

Jihočeský Herold č. 1/2010
Časopis o historii a pomocných vědách historických
vydáván 2x ročně
číslo 1/2010 vydáno v Českých Budějovicích dne 15.12.2010
vydavatel : Ing. Milan Daněk, Dlouhá 18, 370 11 České Budějovice
evídenční číslo MK ČR E 14574

u časopisu není prováděna jazyková korektura

Úhrada nákladů na vydání 2ks časopisu (kalendářní rok) činí 150,- Kč

Kontaktní adresa pro příjem příspěvků:

Ing. Milan Daněk, Dlouhá 18, 370 11 České Budějovice
Telefon: 737 438 029 po celý den
e-mail: jihocesky.herold@seznam.cz

Úvodem bych se chtěl čtenářům našeho časopisu omluvit za chybu, která se nedopatřením stala v minulém čísle časopisu. Při vkládání obrázků v části „Znaky obcí Jihočeského kraje jsem omylem obci Dubičné přidělil jiný znak, než jaký jim byl ve skutečnosti udělen Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky. Správný znak bude součástí příštího čísla časopisu. Ještě jednou se čtenářům omlouvám.

Letošní rok začal pro heraldiky velice zajímavě, neboť již v měsíci únoru se konala v Ostravě velká výstava, kterou ve spolupráci s městským obvodem Slezská Ostrava uspořádala Hukvaldská heraldická galerie o.s. v prostorách Slezskoostravské galerie v Těšínské ulici. Výstava se zabývala prezentací občanské heraldiky, možnostmi vytváření občanských znaků a jejich použití a registraci. Článek o této výstavě z pera jejího duchovního otce si můžete přečíst na jiném místě tohoto časopisu.

Dalším zajímavým počinem v pomocných vědách historických bylo uvedení přednášek a výstav, týkajících se mimo jiné i pomocných věd historických v již existující Galerie a infocentra ve tvrzi Lnáře. Mnozí z Vás již určitě zaregistrovali několik článků, jejichž autorem byl Mgr. Vladimír Červenka. A právě tento heraldik se postaral o rozčerení kulturních vod na Blatensku pořádáním přednášek a výstav, které se mimo jiné zabývají i pomocnými vědami historickými. Prvním počinem byla přednáška s názvem Blatensko v heraldice, která byla velice zajímavá a další akce následují v průběhu celého letošního roku. V měsíci květnu tam proběhla výstava Zámecké parky Blatenska, uspořádané ve spolupráci s Národním památkovým ústavem v Českých Budějovicích a Svazkem obcí Blatenska. V měsíci červnu připravují další zajímavou přednášku z historie Blatenska, takže se máme určitě na co těšit.

A poslední věcí se musím pochlubit. Na webové aukci se mi podařilo vydražit skleničku s několika erby. Ty erby se mi zdály povědomé, proto jsem pátral po původu skleničky – bohužel marně. Erby jsem s pomocí svého přítele Vladimíra Červenky ze Lnář našel – jejich původ je v Grünberg Wappenbuch. A co se týká skleničky, odborník na sklo p. Milan Frajt mi po jejím prozkoumání sdělil, že se jedná o ruční práci na dvou pištálách (sklo), pravděpodobně německá práce a znaky nejsou namalované, ale jedná se o zvláštní druh obtisku. Prý se pravděpodobně jedná o suvenýr, případně dárkový předmět vyrobený v německy mluvících zemích Evropy. Uveřejňuji zde její fotografii a prosím, pokud někdo zná její historii, případně ví kde v Evropě tyto skleničky vyrábějí, aby mi dal vědět na e-mail jihocesky.herold@seznam.cz. Předem velice děkuji a přeji hezké chvíle při čtení časopisu.

Tak jako každý rok, i v letošním roce bylo uděleno několika obcím právo užívat nové obecní symboly. Jak níže uvádím, jedná se o dvě obce, které již používaly znak z dřívější doby, v jednom případě se jedná o znak historický, ve druhém případě znak získaný nově a dvě obce, které mají znak a vlajku novou.

První obcí, která již dříve měla znak jsou **Hrdějovice**. Obec Hrdějovice leží 4 km severně od města České Budějovice na severním okraji úrodné Budějovické kotliny v blízkosti řeky Vltavy. Již v době bronzové bylo okolí osídleno, jak ukazují četné archeologické nálezy. Okolí obce bylo již v 7. století osídleno slovanskými zemědělci. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1350. Obec byla od nepaměti zbožím knížecím a později královským a náležela ke hradu Hluboká. Také proto byla spolu s hradem několikrát zastavena různým rodům. Na vrchu mezi Hrdějovicemi a Hosínem stojí stará kaple Panny Marie Těšínské, staré poutní místo s pramenem, po níž získala jméno i část obce – Těšín. Snad již od 16. století sem putovali mnozí, aby zde našli pomoc a útěchu. K Hrdějovicům také patří sídelní jednotka Opatovice s protáhlou návsi s klasickými selskými usedlostmi vystavěnými ve stylu selského baroka a zděnou kaplí na návsi. Zpracovatelem návrhů znaku byl Zdirad J.K.Čech. Znak obce je popisován následovně: *„Ve stříbrno-modře polceném štítu červeno-zlatě polcená růže převýšena zlatou korunou“*. Znak byl udělen rozhodnutím předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR č.62 ze dne 14.6. 2000. Vlajka, kterou navrhl dle již schváleného znaku Ing. Milan Daněk je heraldická a její popis je následující: *„List tvoří dva svislé pruhy, bílý a modrý, uprostřed červeno-žlutě polcená růže se semeníkem opačných barev a zelenými kališními lístky, převýšená žlutou korunou“*. Vlajka byla udělena rozhodnutím předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR č. 75 ze dne 15.4.2010.

Druhou obcí, které byla v letošním roce udělena vlajka je městečko Lišov, ležící přibližně ve vzdálenosti 11 km východně od Českých Budějovic za návrším, které odděluje Budějovickou kotlinu od třeboňské pánve a která se právě podle tohoto sídelního celku nazývá Lišovským prahem. Lišov vznikl pravděpodobně již ve 13.století na křížení Vitorazské a Linecké stezky. První písemnou zmínkou o obci je pravděpodobně listina z roku 1296 s výsadami pro lišovské řezníky. Ve 14.století zde již měli farní kostel. V té době náležel Lišov k lomnickému panství Ješka z Kosovy Hory (jak je doloženo v listech z let 1365 a 1367). Obec se pravděpodobně těšila přízni českých panovníků vzhledem k tomu, že ve znaku z konce 15.století je dvouocasý stříbrný český lev. Král Václav IV. dokonce propůjčil roku 1406 Lišovu hrdelní právo. Třicetiletá válka obec poznamenala – celý Lišov lehl popelem. Novodobý rozvoj Lišova nastal až v 19.století. z důvodu dostatku surovin zde začali vznikat cihlářské a dřevařské továrny. Hluboké lesy, které byly okolo obce pravděpodobně stály u zrodu nábytkářského průmyslu v Lišově. A nábytkářství se v Lišově udrželo do dnešních dnů. Nedaleko Lišova směrem k Českým Budějovicům se nachází zalesněný vrch s názvem „Větrník“. A právě na jeho vrcholu se nachází trigonometrický bod označený od roku 1889 granulitovým jehlancem. Používá se pro měření nadmořské výšky, ale v lidových pověstech se jedná o „střed Evropy“. Znak města Lišova je historický. Jeho popis je následující: *„V červeném štítě stříbrný dvouocasý lev se zlatou zbrojí a jazykem“*. Zpracovatelem návrhů vlajky byl Jan Tejkal. Vlajka je popisována následovně: *„Bílý list se šikmým červeným pruhem vycházejícím ze čtvrté a páté pětiny žerd'ového a první až třetí pětiny dolního okraje listu do třetí až páté pětiny horního a první a druhé pětiny vlajčího okraje listu. Uprostřed bílý dvouocasý lev se žlutou zbrojí a jazykem“*. Vlajka byla udělena rozhodnutím předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR č. 75 ze dne 15.4.2010.

Třetí dnes představovanou obcí je obec **Roudné**, ležící 5 km jižně od Českých Budějovic. Obec byla pravděpodobně založena kolem roku 1250 za vlády Přemysla Otakara II. O jejím založení a jeho době nebylo v pramenech nalezeno nic určitého. Je však možno předpokládat,

že její založení souvisí se založením města Českých Budějovic, kdy bylo třeba zajistit městu zázemí a rozvoj. A tak městu přibyl nový majetek i v podobě statku, dvora Zabore, který král Otakar II. směnil v roce 1273 společně s dalšími třemi místy s klášteřem ve Vyšším Brodě za čtyři vsi odsouzeného rytíře Svatomíra. Název Roudné podle názoru odborníků mohl mít dva důvody vzniku. Podle prvního je odvozen pravděpodobně od půdy bohaté na rudu. V té době se již na Rudolfově těžilo stříbro a také v blízkém Vidově se hovořilo o jámě sv. Anny, chodbě průzkumné štol či chodbě pro dolování stříbra. Panuje proto domněnka, že obec založili Češi a dali jí proto přílehlavý název Roudné. Druhou možností je, že název obce byl převzat díky působení německých mnichů v klášteře ve Vyšším Brodě, kteří prováděli německou kolonizaci a „Zrultung-Radung“ (mýcení a zúrodnění půdy a osídlení německými osídlenci) těchto míst a v letech 1263-1273 je měli v majetku. Roudné by tedy svůj název mohlo mít i z čerstvě zúrodněné, vymýcené půdy. Autorem návrhů znaku a vlajky byl Ing. Milan Daněk. Při jejich zpracování vycházel z historie obce, zeleniny, která obec proslavila a z položení obce v krajině – na břehu řeky Malše. Znak obce je popisován následovně: „***Ve stříbrném štítě nad modrou zvlněnou patou zelená hlávka zelí***“. Vlajka vychází ze znaku a její popis je následující: „***List tvoří dva vodorovné pruhy, bílý a vlnkovitý modrý, v poměru 3 : 1. V bílém pruhu zelená hlávka zelí***“. Znak a vlajka byly uděleny rozhodnutím předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR č. 75 ze dne 15.4.2010.

Poslední dnes představovaná obec získala svůj znak a vlajku stejně jako předchozí obec začátkem roku 2010. Obec **Žár** leží asi 25 km jižně od Českých Budějovic a v historických pramenech již roku 1186, kdy byl zdejší dvůr věnován klášteři v rakouském Zwettlu Kolem roku 1270 ho koupili Vítkovci a v roce 1359 prodal Vilém z Landštejna žárský dvůr spolu s novohradským panstvím Rožmberkům. Od posledního rožmberského vladaře Petra Voka získali ves roku 1610 Hockové z Zweibrucku, ale o osm let později se Žár vrátil k panství Nové Hradky, pod něž patřil až do zániku feudálního zřízení v polovině 19. století. V současnosti patří k Žáru ještě osady Božejov a Žumberk a žije zde 287 obyvatel. Novodobá historie obce se datuje rokem 1990, kdy na XVIII plenárním zasedání ONV České Budějovice dne 24.9.1990 se obec osamostatnila od Nových Hradů. Jihozápadně od Žáru leží na mírném návrší opevněná ves Žumberk s tvrzí. Osada vznikla patrně kolem poloviny 13. století na okraji hraničního hvozdu, první písemná zmínka o ní pochází z roku 1279. V polovině 16. století připadla Rožmberkům. Osada Žumberk je jedinou středověkou obcí s částečně dochovaným opevněním a tvrzí ve střední Evropě. Mezi novější zajímavosti patří i nově obnovená vodní nádrž Žumberk na svinenském potoce o rozloze 3,5 ha, která slouží jako pstruhový rybářský revír. Žárský rybník o jehož existenci víme již k roku 1221 se řadí mezi nejstarší rybníky v Čechách. V průběhu 14. století byl rozšířen na současných 112 ha. Uprostřed rybníka leží nevelký ostrov, který nechali Buqoyové upravit a zřítit zde letohrádek, který zanikl a dnes již po něm není ani stopa. Autorem návrhů znaku a vlajky obce byl Ing. Milan Daněk, který při jejich zpracování vycházel z historie, do návrhu použil části ze znaků prvních a posledních šlechtických majitelů – stříbrnou růži pánů z Landštejna a modrý pruh ze znaku Buqoyů, který doplnil symbolem rybářství – třemi stříbrnými kapry, stejně jako je počet sídelních celků sdružených pod obcí Žár. Popis znaku je následující: „***V červeném štítě modré, stříbrně lemované kosmé břevno se třemi kosmo plujícími stříbrnými kapry, nahoře stříbrná růže se zlatým semeníkem a zelenými kališními lístky***“. Vlajka je opět heraldická a její popis je: „***Červený list s kosmým modrým pruhem širokým čtvrtinu délky listu a lemovaným bílými pruhy širokými desetinou šířky pruhu. V pruhu tři bílí kapři kosmo plující k hornímu rohu listu. Ve vlajícím červeném poli bílá růže se žlutým semeníkem a zelenými kališními lístky***“. Znak a vlajka byly uděleny rozhodnutím předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR č. 75 ze dne 15.4.2010.

Mezi hlavní funkce znaků patří reprezentovat svého uživatele. Proto nacházíme nejrůznější znaky na exponovaných místech významných budov, a to nejen historických. Také při procházce Českými Budějovicemi můžeme spatřit městský znak, provedený v mnoha podobách, a to především na objektech, jejichž výstavbu platilo město. Ne všechny se zachovaly do dnešních dnů. Víme například o tom, že znak býval umístěn nad vjezdy městských bran, kde mívával zvlášť silný reprezentativní, symbolický účinek a jako by říkal: „Poutníče, pamatuj, že vstupuješ na půdu svobodného královského města!“.

Do dnešních dnů se v budějovické architektuře zachoval jeden znak renesanční, několik barokních a velká část jich pochází z období kolem přelomu 19. a 20. století. Několik znaků překvapivě vzniklo také v posledních dvou desetiletích, v době zdánlivého úpadku městského patriotismu a zájmu o historii a historické symboly vůbec. Tvůrci těchto heraldických artefaktů vždy usilovali a usilují o jejich trvanlivost, od čehož bývá odvozována i volba použitého materiálu: znak byl v mnoha případech proveden ve formě kamenného nebo štukového reliéfu, sgrafitového obrazu, vyryt či odlit do kovu, případně namalován na omítku. V následujícím přehledu si stručně představíme jednotlivé případy, s nimiž se v Českých Budějovicích (a vlastně nejen tam) můžeme setkat. Seřazeny jsou chronologicky podle data svého vzniku, respektive podle data vzniku stavby, s níž souvisejí.

1. **Kneislův dům** (Kněžská 10, čp. 373). Měšťanský dům má sgrafitovou výzdobu fasády, datovanou letopočtem 1557; jeho majitelem byl tehdy pravděpodobně Václav Lasterle. Sgrafitová suprafenestra nad prostředním oknem prvního patra obsahuje jako centrální motiv malý městský znak na štítě renesančního tvaru. Je provázen po obou stranách rostlinnými ornamenty a společně s nimi uzavřen v obdélném rámu.

2. **Černá věž**, původně zvaná městská, velká nebo vysoká. Jeden ze symbolů Českých Budějovic vyrostl v letech 1549-1577 nákladem městské obce jako zvonice, ke střežení města před požáry, ale i k reprezentaci. Krátce před dokončením neznámý malíř namaloval na její zdi jakési znaky, za což dostal 1. července 1576 finanční odměnu; šlo snad o znaky měšťanů, kteří na stavbu přispívali. Městský znak byl na jižní stranu věže zavěšen 12. července 1576 v podobě kamenného reliéfu, a to společně se znakem císařským. Oba vytesal pravděpodobně kamenický mistr Tomáš. Dne 12. června 1754

časně ráno se městský znak nečekaně zřítíl a roztříštil. Konšelé za něj později našli náhradu: přemístili na věž kamenný reliéf budějovického znaku z roku 1686, osazený původně nad vchodem do kaple sv. Dominika ve zdejším dominikánském klášteře. Tento znak, zdobený barokní kartuší byl dílem lineckého sochaře Petra Scheiga a město jej nechalo pořídit z titulu svých patronátních práv ke klášteři. Na městskou (Černou) věž byl přemístěn po odchodu dominikánů a visel zde až do sklonku 19. století. Měl podobný osud jako znak předchozí: ráno 1. října 1898 spadl dolů, z důvodu bezpečnosti pak obec dala odstranit i císařský znak a oba uložit v městském museu. Na jižní straně Černé věže, pod hodinovým ciferníkem, jsou dodnes viditelné dvě mohutné skoby, na nichž původně oba znakové reliéfy visely. Barokní městský znak z roku 1686 se stal součástí stálé expozice Jihočeského muzea v Českých Budějovicích. Fotografie tohoto znaku zapůjčilo Jihočeské Muzeum v Českých Budějovicích.

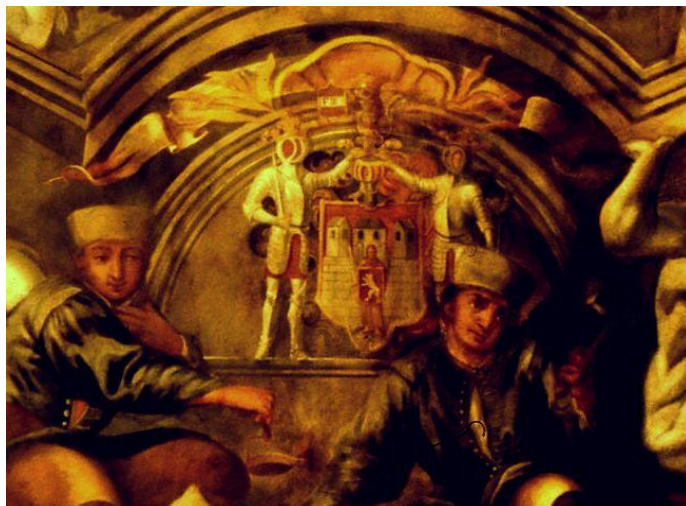
- 3. Mariánské sousoší** (východní část Mariánského náměstí). Na náklady městské obce ho vytvořil kamenický mistr Kristián Horn a sochař Josef Dietrich v roce 1716 jako poděkování za to, že se Budějovicím vyhnula epidemie moru. Ve střední části, pod plastikou sv. Rozálie, je upevněna bohatě rozvitá kartuše s reliéfem městského znaku; jedná se o velký znak i s klenotem a štítonoši. Nejde však o originální barokní dílo, neboť znak se v době nevhodného uložení rozebraného sousoší mezi padesátými a osmdesátými lety ztratil. Znakový reliéf proto vymodeloval při obnově Mariánské statue roku 1993 sochař Ivan Tlášek podle původních fotografií.

4. **Radnice – průčelí** (náměstí Přemysla Otakara II. 1, čp. 1). Barokní radnice vznikla radikální přestavbou staršího radního domu, provedenou v letech 1727-1730 podle projektu Antonia Erharda Martinelliho. Celé architektonické pojetí budovy s trojicí věží bylo patrně inspirováno městským znakem. Štukovou výzdobu hlavního průčelí provedl Bernard Tham z Pasova a její výraznou součástí je čtveřice barevných znaků v osové kompozici nad okny prvního patra. Kromě městského jde o znaky historických zemí Koruny české. Heraldicky vpravo se nachází znak Moravy, vlevo znak Slezska a mezi nimi nad prostředním oknem dva znaky nad sebou: horní je znak Českého království, dolní města Českých Budějovic v podobě po polepšení Ferdinandem III. roku 1648 (včetně klenotu a štítonošů). Stojí za zmínku, že přikryvadla nemají správné kolorování: pravá jsou zlatá (mají být černo-zlatá) a levá červená (správně červeno-stříbrná). Výsledkem se tak vlastně stala přikryvadla v městských barvách.

5. **Radnice – obřadní síň** (náměstí Přemysla Otakara II. 1, čp. 1). Při barokní přestavbě získal svou nynější podobu rovněž velký sál, umístěný v jihovýchodním nároží prvního patra, a sloužící původně k zasedání městské rady a městského soudu. Jeho klenbu vyzdobil v roce 1730 pražský malíř bavorského původu Jan Adam Schöpf rozměrnou freskou Šalamounova soudu, mající konšelům poskytovat příklad moudrého rozhodování. Na západní straně nad vstupními dveřmi je namalována iluzivní architektura a v její spodní části na půlkruhovém štítě barevný velký znak města Českých Budějovic. Na soklu před ním sedí postavy dvou horníků, z nichž jeden částečně zakrývá nohy levého štítonoše.

6. **Špitálek Nejsvětější Trojice** (Pražská třída 93, čp. 773). Objekt středověkého původu byl opakovaně barokně přestavěn v 18. století. Roku 1763 proběhla úprava interiéru špitálního kostelíka, jehož stěny a klenbu tehdy nově vymaloval budějovický malíř František Jakub Prokyš. V nejzápadnějším klenebním poli nad vchodem je barevně namalován velký městský znak. Roku 1779 vzniklo příčné severní křídlo s volutovým štítem na východní straně. Nad osově umístěným oknem ve štítě jsou na omítce barevně namalovány dva znaky v kartuších, doplněné jednoduchými válečnými trofejemi: heraldicky vpravo se nachází znak rakouský a vlevo znak Českých Budějovic. Štíty mají oválný tvar a nejsou doplněny klenotem ani štítonoši.

7. **U tří korun** (náměstí Přemysla Otakara II. 2, čp. 2). Původně měšťanský dům se zájezdním hostincem byl ve druhé polovině 19. století přikoupen do majetku městské obce a roku 1877 celkově přestavěn do dnešní podoby. Tehdy také vznikl kamenný reliéf velkého městského znaku, umístěný na pozadí malého zděného štítku uprostřed balustrádové atiky nad hlavní římsou.

8. **Vodárenská věž** (Mánesova ulice). Původem barokní věž byla roku 1882 celkově přestavěna, zvýšena a její fasády získaly nový vzhled. Na východním průčelí v úrovni prvního patra tehdy vzniklo rozměrné obdélné sgrafito s velkým městským znakem. Vytvořil jej kustod městského musea Richard Kristinus. Za zády štítonošů se vinou nápisové stuhy, z nichž heraldicky pravá nese nápis „1724 ERECTA“ a levá „RESTITUTA 1882“.

9. **Radnice – schodiště** (náměstí Přemysla Otakara II. 1, čp. 1). Na podestě barokního schodiště je ve zdi vsazeno kamenné ostění, jehož spodní část vyplňuje balustráda a horní reliéf velkého městského znaku; zhotovil jej v roce 1890 Richard Kristinus. Materiálem je patrně sádra, patinovaná tak, aby povrch působil kovovým dojmem.

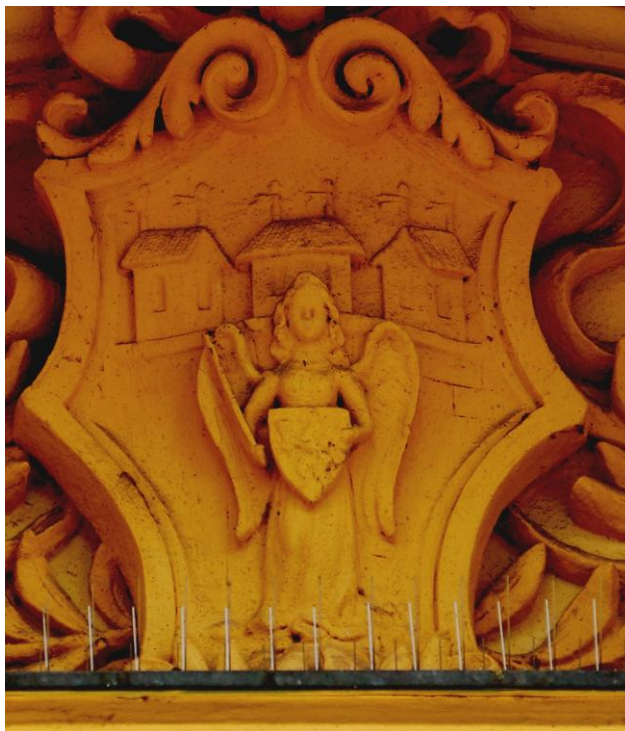
- 10. Žižkova kasárna**, původně Kasárna císaře Františka Josefa I. (Žižkova třída 28, čp. 171). Areál byl postaven v letech 1890-1892 nákladem města Budějovic na místě staršího dělostřeleckého skladiště. Severní stranu tvoří dvě dvoupatrové budovy, určené pro ubytování mužstva; obě mají uprostřed nad hlavní římsou krátké atiky nesoucí malé štítovité nástavce s reliéfy velkého městského znaku. Oba znaky jsou zhotoveny pravděpodobně ve štuku podle návrhu profesora Richarda Kristinuse. Nad branou mezi dvěma budovami na severní straně býval původně cementový rakouský znak s dvouhlavým orlem.

- 11. Dělostřelecká kasárna**, původně Kasárna arcivévodů Viléma (Pražská třída čp. 558 a 559). Rozsáhlý areál vyrostl v letech 1894-1895, stavbu financovalo město České Budějovice. Jeho západní stranu tvoří dvě patrové budovy pro mužstvo, táhnoucí se podél Pražské třídy. Atiky obou budov zdobí pískovcové reliéfy velkého městského znaku, obklopené válečnými trofejemi. Nad hlavní vjezdovou branou se původně nacházel rovněž rakouský znak s dvouhlavým orlem. Městské znaky i znak rakouský navrhl kustod městského musea prof. Richard Kristinus a z pískovce je zhotovil sochař Kühn.

12. Jihočeské muzeum, původně městské muzeum (Dukelská 1, čp. 242). Reprezentativní budova pochází z let 1898-1901, kdy byla postavena podle návrhu Viktora Schwerdtnera. Její průčelí jsou pokryta bohatou štukovou výzdobou. Patří k ní také městský znak, umístěný nad hlavním západním vchodem, v půlkruhové lunetě pod klenbou portiku. Je proveden ve štku a jedná se o samotný štít velkého znaku, s konkávně vykrajovaným obrysem.

13. Hotel Zvon (náměstí Přemysla Otakara II. 27, čp. 89). Nynější budova hotelu byla postavena v letech 1902-1903 podle návrhu Josefa Pfeffermanna poté, co starší dům vyhořel. Průčelí se honosí mimořádně bohatou štukovou výzdobou. Nad středním obloukem, v pohledu na spodní straně balkonu, se nachází malý městský znak na lehce hrotitěm štítu. Je namalován na jednoduché štukové kartuši, po obou stranách symetricky doprovázené rostlinnými ornamenty secesního stříhu.

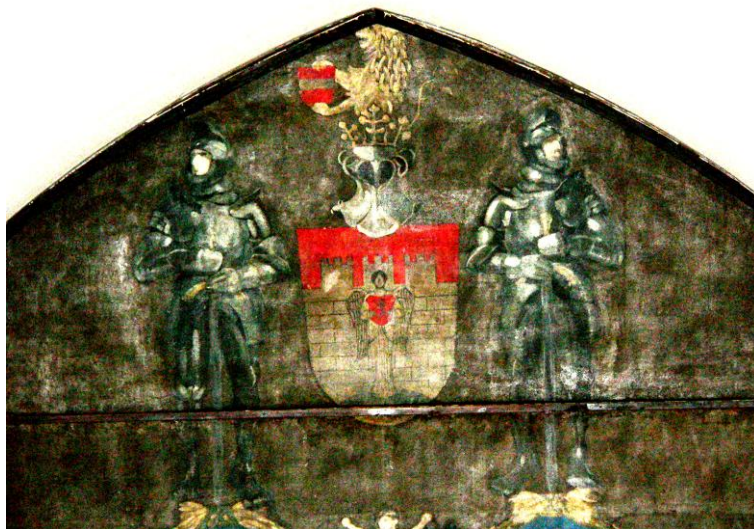
- 14. Železniční nádraží.** Hlavní budova českobudějovické železniční stanice vyrostla v letech 1907-1908 podle plánů Gustava Kulhavého. Ústředním prostorem je odbavovací hala, jejíž stěny zdobí štukový dekor a novější mozaiky se symbolikou jižních Čech a Českých Budějovic. Nad mozaikou, znázorňující České Budějovice (na jižní stěně haly), se pod kupolí nachází velký městský znak, vytvořený ve štuku; pozadí je červené, štít a klenot natřeny v celé ploše zlaté, štítonoši a helma stříbrně. Znak obklopují štukové secesní rostlinné ornamenty a symboly železnice. Na protější, severní stěně, se ve stejné pozici nachází český znak a na východní stěně heraldické symboly Československa (k jejich úpravě došlo po roce 1918).

- 15. Komerční banka,** původně městská spořitelna (Krajinská 15, čp. 248). Výstavní palác spořitelny vyrostl v letech 1912-1913 podle projektu architekta Heinricha Rieda z Vídně. Průčelí třetího a čtvrtého patra jsou pročleněna mělkými, půlkruhovitě zaklenutými nikami, jejichž zadní stěnu zdobí různé výtvarné motivy, provedené technikou sgrafita; většinou jde o vyobrazení lidových krojů z německých vesnic v okolí města, ale nechybí tu ani městský znak. Je dokonce kuriózně rozdělen na dvě části: na východním průčelí ve třetím patře se ve druhé nische zleva nachází samotný štít velkého znaku, obklopený ornamenty rozvitými do tvaru kartuše. V páté (předposlední) nische spatříme štít stejného tvaru, jehož plocha je svisle šrafována a je na něm položena přilba s klenotem.

16. Komerční banka. Další znak najdeme v interiéru banky. Severní stěna hlavní dvorany je proříznutá velkým hrotitým obloukem, který propojuje dvoranu s vedlejším prostorem. Ve spodní části je ponechán menší průchod, ale větší část plochy oblouku kryjí malované desky. Ve vrcholové partii spatříme barevně namalovaný velký městský znak. Jeho zajímavostí jsou štítonoši, kteří jednak hledí směrem ven od štítu, jednak mají meče spuštěné hroty k zemi a opírají se o ně.

17. Katedrála sv. Mikuláše. V letech 1911-1912 proběhla rozsáhlá rekonstrukce a stavební úprava chrámu, jejíž projekt vypracoval pražský architekt Richard rytíř Klenka z Vlastimilu. Tehdy vznikl také reliéfní znak města Českých Budějovic, umístěný na vnější fasádě nad vstupem do severní sakristie. Jedná se o velký městský znak s klenotem i štítonoši, rámovaný plochou štukovou lištou. Také vnitřní výzdoba katedrály má heraldické prvky: mezi oblouky kruchty jsou upevněny oválné desky se znaky diecéze a města Českých Budějovic, které namaloval roku 1927 budějovický písmomalíř Ferdinand Hoch.

18. Jiráskův jez (na Vltavě nad Dlouhým mostem). Stavba válcového jezu proběhla v letech 1927-1930 podle projektu Antonína Jiráska. Na obou krajních pilířích, vyzděných ze žulových kvádrů, spočívají manipulační nástavby, jejichž užší severní průčelí jsou heraldicky zdobena kamennými reliéfy znaků. Levobřežní pilíř nese malý znak Československé republiky, na nástavbě pravobřežního pilíře (přisazené těsně k objektu hydroelektrárny) spatříme znak města Českých Budějovic. Jde o samotný štít velkého znaku.

19. Dlouhý most přes Vltavu. Nynější moderní mostní konstrukce byla postavena v roce 1998 podle projektu Romana Kouckého. Na obou koncích postranních stezek pro pěší a cyklisty jsou připevněny malé kovové pylony, v jejichž horní kuželovité části lze spatřit jednoduché reliéfní zobrazení malého městského znaku. Celkem se tedy tento motiv na Dlouhém mostě opakuje čtyřikrát.

20. Most v Resslerově ulici přes Mlýnskou stoku. Most směřující na Sokolský ostrov pochází z roku 1999. Po obou stranách vozovky vedou oddělené stezky pro pěší, jejichž zábradlí má na každém z konců mírně prohnutou plechovou výplň, v níž jsou za pomoci prořezů jednoduchým způsobem naznačeny kontury malého městského znaku na gotickém štítě. Tento motiv se tedy na mostě opakuje celkem čtyřikrát.

21. Zlatý most (před Malší na jižním konci ulice Dr. Stejskala). Současná konstrukce Zlatého mostu pochází z roku 1915. Při jeho celkové rekonstrukci v roce 2001 byly na kamenné pilířky, zakončující mostní oblouk, připevněny obdélné kovové destičky s vyrytým malým znakem města a nápisem „ZLATÝ MOST“.

22. Zimní stadion, též zvaný Budvar arena (F. A. Gerstnera). Do dnešní podoby byl stadion přestavěn v letech 2000-2002; projektoval Atelier EIS. Na hlavním východním průčelí, jižně od vstupu, je ve výšce upevněn plechový (?) štít s barevným městským znakem v jeho dnes platné podobě.

S budějovickým městským znakem, tvořícím součást architektonické výzdoby, se setkáme také mimo České Budějovice. Velmi starý je plechový znak, přitlučený na dřevěných vstupních dveřích známého poutního kostela v **Kájově** na Českokrumlovsku. Pochází z doby kolem roku 1500 a je vysekán z plechu, vytepaného do tvaru mělkého reliéfu. Jeho existence tu má své opodstatnění, neboť Kájov býval po několik staletí patrně nejvýznamnějším poutním místem pro obyvatele Českých Budějovic a zdejší měšťané i městská obec rovněž na stavební úpravy kájovského chrámu přispívali. Další znak Českých Budějovic najdeme v hlavní lodi kostela v **Dubném**, který patřil od 17. století pod městský patronát a byl udržován nákladem města. Jedná se o velký městský znak a je namalován na dřevěné (?) desce, zavěšené na triumfálním oblouku. Podstatně mladší vyobrazení budějovického znaku se nachází na průčelí bývalé zemské banky v **Praze** Na příkopech; není tam však osamocen, spolu s ním jsou na bance i znaky dalších předních měst království Českého. Závěrem poděkování pracovníkům Komerční banky a.s. Praha, pobočka České Budějovice a Jihočeskému muzeu České Budějovice za umožnění nafocení znaků města, které se nacházejí ve vnitřních prostorách těchto objektů.

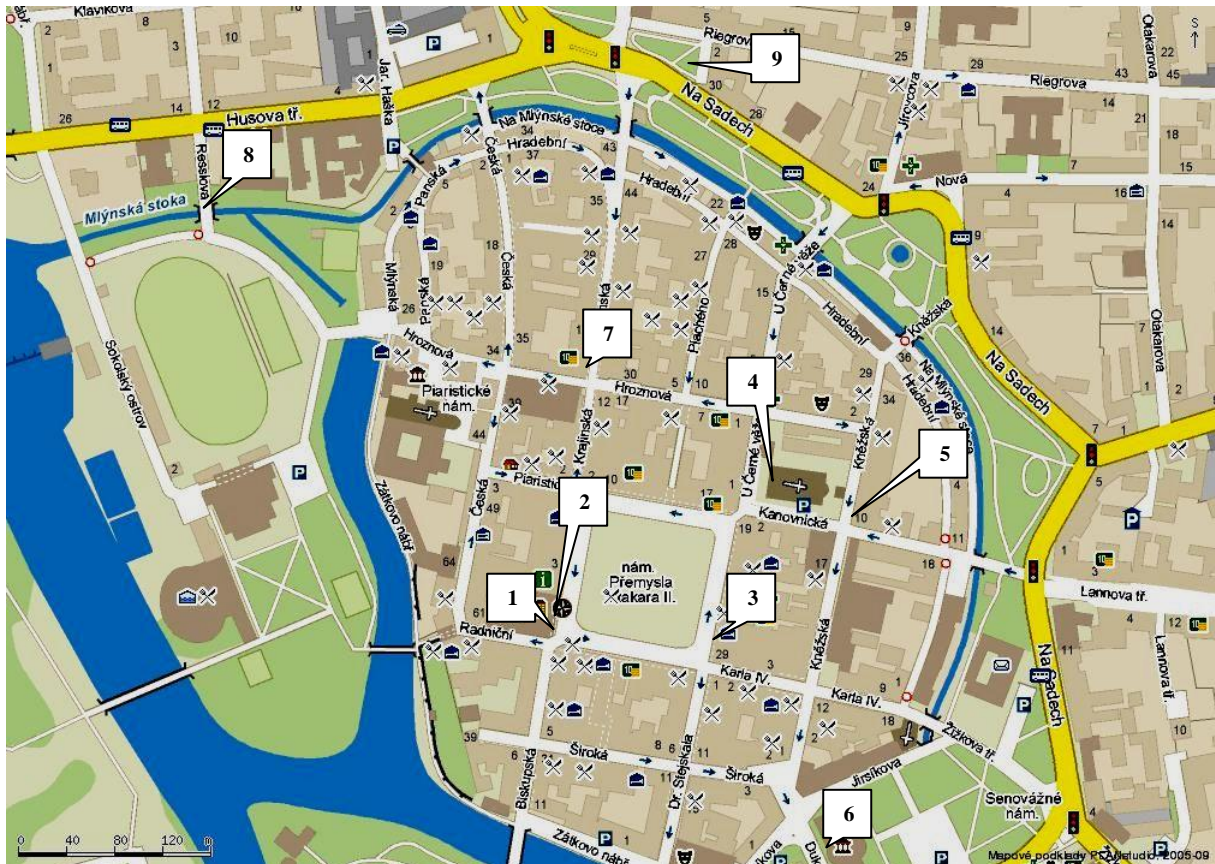
Použitá literatura:

<i>Böhm Wilibald – Zdiarsky Emmerich</i>	<i>Die Stadt Budweis. Eine Orts- und Volkskunde. Budweis 1904</i>
<i>Huyer Reinhold</i>	<i>Geschichte des Stadtturmes, 3. Der hohe Stadtturm, Budweiser Kreisblatt, roč. 66, 31. 3. 1917, č. 26, s. 2-4</i>
<i>Kovář Daniel</i>	<i>Budějovický poutník, Praha 2006</i>
<i>Maxová, Nejedlý, Zahradník</i>	<i>Mariánské, trojiční a další světecké sloupy a pilíře v Jihočeském kraji, Praha 2009</i>

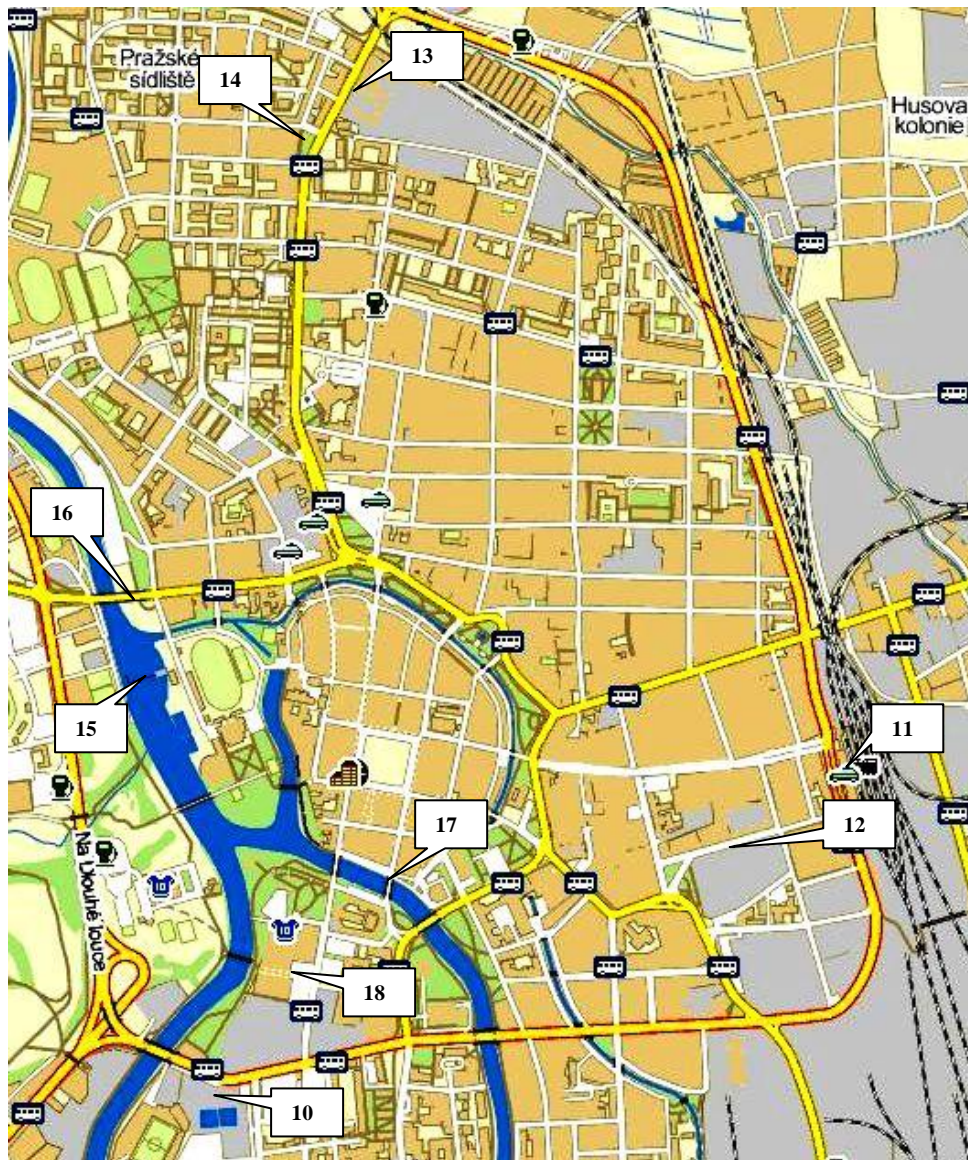
Mapa umístění jednotlivých znaků města Českých Budějovic v architektuře

Poznámka vydavatele:

Pro doplnění článku a lepší orientaci pro případné návštěvníky našeho města jsem na toto místo přidal dvě mapky města Českých Budějovic. Na nich jsou označena všechna ve výše uveřejněném článku popsána místa, kde se nachází znak města ať již na vnějších fasádách domů, nebo v jejich vnitřní výzdobě. A vzhledem k tomu, že mapa celého města by byla příliš titěrná, zvolil jsem vyznačení umístění znaků na dvě mapky – první mapka znázorňuje samotné historické centrum města a druhá mapka širší okolí centra, kde se rovněž nacházejí znaky města.

1 – historická radnice, schodiště, obřadní síň – výmalba stropu a gobelín, 2 – historická radnice, dům č.p. 2, znak na fasádě 3 – Hotel Zvon, 4 – Chrám sv. Mikuláše (boční vchod, ve vnitřním prostoru terč se znakem města), 5 – Kneislův dům na rohu Kněžské a kanovnické ulice, 6 – Jihočeské muzeum (nad vchodem, v expozici snesený znak z Černé věže), 7 – Komerční banka na rohu Krajinské a Hroznové ulice(na fasádě, v interiéru), 8 – most v Resolově ulici směrem na Sokolský ostrov, 9 – Mariánský sloup na Mariánském náměstí

10 – městská vodárna, Mánesova ul., 11 – nádraží, vnitřní kopule haly, 12 – Žižkova kasárna – 2 totožné znaky na obou budovách v Žižkově ulici, 13 – dělostřelecká kasárna na Pražské třídě, 14 – kostel sv. Trojice, dříve morový špitál na Pražské třídě, 15 – Jiráskův jez, levý pilíř, 16 – Dlouhý most, 17 – Zlatý most ul. Dr. Stejskala, 18 – Zimní stadion

Lnáře leží v okrese Strakonice na severozápadním okraji Blatenské pahorkatiny při hranici Jihočeského a Plzeňského kraje. Osou obce je Smolivecký potok, protékající Lnáři od severu k jihu. Na něm se nachází tři rybníky – Veský, Zámecký a Podhájský. Potok dále pokračuje do nížinaté krajiny kolem Blatné, kde se stéká s kdysi zlatonosným Závišínským potokem a pokračuje jako říčka Lomnice až daleko za Mirovice, kde se vlévá do Otavy. Západně od obce se zdvíhá zalesněný vrch Jezbyně, jinak Nesvině (576 m). Další vyvýšeninu představuje Kobyla (543 m), která leží severovýchodně od Lnář poblíž Zahorčic. Obcí prochází hlavní silnice E 49 z Plzně do Českých Budějovic, dříve císařská silnice, která navazovala na středověkou obchodní stezku propojující Nepomuk a královské město Písek.

Blízkost vodního zdroje vzniku osady, jejíž jádro sv. Mikuláše na pravém Kdy přesně Lnáře vznikly prehistorické osídlení přítomnost pravěkých lidí Lnář (Hradiště, Bezdědovice ad.) doložit (cca 700 př. n. l.–přelom založili Lnáři, tedy lidé, zpracováním a prodejem středověku však Lnářství zakládání rybníků, které nejvýznamnějších zemi.

Již na počátku 14. poloze jižně od původní terénním útvaru Smoliveckého potoka kterým jsou spjaty prakticky až do konce 16. pravděpodobně založil Schlüsselbergů, usedlý (severní oblast spolkové rodu bylo mluvící znamení

Ještě roku 1568 byl štít s kosmo položeným klíčem vytesán nad hlavním vstupem do tvrze, která proto byla tehdy lidově nazývána Klíčumburk. Dodejme ještě, že po polovině 17. století se pro Lnáře začalo používat německé označení Schlüsselburg (Klíčohrad), které později převládlo nejen v německých, ale i v českých pramenech a bylo používáno jako úřední název obce ještě za německé okupace.

Již na počátku své existence byla Lnářská tvrz kamennou stavbou. Ze 14. století se dochovalo zejména masivní obvodové zdivo přízemí ústřední vstupní budovy, dále pak část zdiva objektu navazujícího na její levý bok a konečně též severní a vnitřní zeď budovy, ve které je dnes umístěno turistické infocentrum. Dříve šlo bezpochyby o obytný palác. Hrotitý hlavní vstup do tvrze by se sice mohl zdát jako pozůstatek nejstarší stavební fáze objektu, ve skutečnosti však byl do současné podoby upraven až v 19. století. Nicméně podobný vzhled můžeme předpokládat i u původního vstupu ze 14. století. Ne zcela jasný je původ pravoúhlého orámování brány, které je ovšem vesměs vykládáno jako pozůstatek vpádliny po padacím mostě z doby gotiky. Obrannost tvrze zajišťoval zřejmě již od počátku rybník,

i obchodní cesty vedla ke můžeme hledat při kostele břehu Veského rybníka. a zda navazovaly na nelze říci, i když můžeme v lokalitách okolo Kocelovice, Chlum, nejpozději od doby železné letopočtu). Jisté je, že ves kteří se živili pěstováním, lnu. V průběhu vrcholného ustoupilo ve prospěch učinilo ze Lnářska jednu z rybníkářských oblastí v

století vzniklo v odlehle zástavby vsi na plochem obtékaném meandrem šlechtické sídlo – tvrz, se všechny zmínky o Lnářích století. Lnářskou tvrz německý šlechtický rod v Horních Francích země Bavorsko). Erbem klíče (německy Schlüssel).

kteřý vznikl prostým přehrazením Smoliveckého potoka v místech dnešní hlavní silnice. Podle své polohy v těsném sousedství šlechtického sídla získal označení Hradský; dnes se mu říká Zámecký. Vodou z rybníka se nejspíše plnil i obvodový příkop tvrze. Lnářská tvrz se tedy řadila mezi vodní sídla, kterých je na Blatensku více (zámek, dříve hrad v Blatné, tvrze ve Tchořovicích, Bezděkově, Lažanech či Buzicích).

První písemná zmínka o Lnářích pochází z roku 1318, kdy ves s tvrzí vlastnil Habart ze Lnář, který pocházel z rodu usedlého na nedalekých Kasejovicích a dále také na Frymburku u Horažďovic a na Střele u Strakonice. Erbem tohoto rodu byl zlatý štít s černou oslí hlavou. Spolu s Habartem jsou připomínáni ještě Mikuláš a Kunrát ze Lnář, pravděpodobně jeho bratři. Habarta ze Lnář, který žil i se svými bratry ještě roku 1356, vystřídal Kunrát ze Lnář (syn?), který je jako majitel místního šlechtického zboží připomínán v letech 1364–1404. Jeho syny byli zřejmě Vilém (1398–1433) a Václav ze Lnář (1412–1414). Za vladyků ze Lnář patřila k místnímu šlechtickému statku zboží v sousedních vsích Předmítí, Řištích, Zahorčicích a Zámlyni. V průběhu 14. století byl rovněž na severním okraji vsi postaven nevelký jednolodní kostel sv. Mikuláše připomínaný poprvé roku 1356 již jako farní. Jeho patrony byli lnářští vladykové.

Již roku 1417 však byly Lnáře v majetku Petra Zmrzlíka ze Svojsína. Petr Zmrzlík ze Svojsína pocházel ze západočeského rytířského rodu usedlého na Svojsíně u Stříbra již ve 12. století, jehož erbem byl stříbrný štít se třemi červenými břevny. Od sklonku 14. století působil Petr Zmrzlík ve službách krále Václava IV., a to především jako finanční úředník. V letech 1405–1419 zastával úřad nejvyššího mincmistra Království českého se sídlem v Kutné Hoře. Od roku 1411 byl členem

královské rady a vlivnému postavení na panovnickém dvoře se těšila také Petrova rozvázná manželka Anna z Frymburka, která prý radila i samotnému králi. Obratnou finanční politikou a věrnou službou králi si Petr vytvořil vynikající podmínky pro rozšíření rodového majetku. Postupně získal Orlík nad Vltavou, Žleby Oheb a Vildštejn, Kašperk, Březnici, Myštice, Kasejovice a v neposlední řadě i Lnáře. Petrovy majetky se rozkládaly od středního toku Vltavy k podhůří Brd, odtud až k Nepomuku a Horažďovicům, v šumavském podhůří a v okolí Čáslavi a Chrudimi ve východních Čechách. Kromě toho vlastnil Petr Zmrzlík dva výstavné domy na Starém Městě pražském, z nichž jeden dostal darem od krále. Petr Zmrzlík byl také milovníkem knižní kultury. Roku 1411 objednal český překlad Trojanské kroniky (románové převyprávění Homérových básní a souvisejících mýtů) a v letech 1409–1414 pro něj vznikl český překlad bible, známý pod označením bible litoměřicko-třeboňská, jejíž folia zdobí erby pořizovatele a jeho manželky Anny z Frymburka.

Manželé Zmrzlíkovi patřili mezi blízké přátele M. Jana Husa, kterého všemožně podporovali, především u krále. Petr Zmrzlík spoluinicioval v Husově zájmu vydání Dekretu kutnohorského roku 1409; roku 1411 byl členem zvláštní komise, která měla uzavřít dohodu mezi králem a pražským arcibiskupem kvůli zastavení Husova procesu u papežské kurie a zrušení klatby nad Husem a interdiktu nad Prahou. Roku 1414 se v pražském Zmrzlíkovském

domě konala schůzka duchovních a šlechticů (mezi nimi byl i Václav ze Lnář), kde zvláštní papežský inkvizitor prohlásil, že v Husových spisech nenachází žádné projevy kacířství. I během Husova pobytu v Kostnici udržovali manželé Zmrzlíkovi s reformátorem písemný styk. Zavázali se uhradit náklady spojené s jeho pobytem na koncilu a Hus jim adresoval pozdrav v posledním listu, sepsaném krátce před svým upálením. Po vypuknutí husitských válek roku 1419 byl Petr Zmrzlík jako stoupenec kalicha zbaven Zikmundem Lucemburským funkce nejvyššího mincmistra. Místo toho se stal jedním z husitských hejtmanů. Roku 1421 doprovázel Jana Žižku na tažení do západních Čech, kde mu byl odevzdán do správy dobytý klášter v Kladrubech. Při obléhání nedalekého hradu Krasíkova do Petrových rukou kapituloval Bohuslav ze Švamberka. V dubnu téhož roku byl Petr Zmrzlík znovu dosazen do úřadu mincmistra a v červnu se ještě zúčastnil čáslavského sněmu, kde byla korunovace Zikmunda Lucemburského prohlášena za neplatnou a veřejně byly vyhlášeny čtyři artikuly pražské, společný program všech husitských frakcí. Petr Zmrzlík ze Svojšína zemřel záhy 16. srpna 1421 v Praze na mor.

Rodinné jmění zdědili jeho tři synové – stejnojmenný Petr (II.), Jan a Václav, kteří podobně jako jejich otec bojovali na straně kalicha. Nebránili se ovšem ani uzavírání příměří a dohod s nepřáteli, pokud to právě bylo v jejich zájmu. Tím uchránili svůj majetek před nájezdy obou znepřátelených stran, husitů i katolíků. V předtuše vývoje událostí však na sklonku husitských válek včas změnili stranu a roku 1434 již bojovali u Lipan na straně panské jednoty proti polním vojskům Prokopa Holého. Král Zikmund, který se tak zbavil významné překážky na cestě k reálnému převzetí moci v zemi, odměnil i bratry Zmrzlíky, a to zápisem na církevní zboží Rožmitál, Tochovice a Kostelec nad Vltavou, kterých se zmocnili během husitských válek. Někdy kolem roku 1437 se bratři Zmrzlíkové rozdělili o majetek. Nejmladší Václav převzal Orlík a Březnici, Lnáře připadly spolu s Kašperkem Petrovi, který se po nich psal poprvé roku 1441. Roku 1449 je pak poprvé doložen jeho osobní pobyt na lnářské tvrzi. Místní šlechtický statek se Petr pokoušel rozšířit o další zboží. Již roku 1433 přikoupil Kocelovice, které však byly kvůli soudním průtahům zapsány Zmrzlíkům do desk zemských (dobových pozemkových knih) až roku 1463. Roku 1454 chtěl Petr připojit ke Lnářům Tchořovice, ale nebyl úspěšný, protože soud uznal právní nároky jiné osoby.

Po přenechání Kašperka švagrovi Zdeňkovi ze Šternberka roku 1454 zůstaly Petrovi pouze Lnáře, kde nejspíše dožil. Zemřel na Štědrý den roku 1462 a byl pochován v kostele sv. Jakuba Staršího v Kasejovicích. Manželkou Petra mladšího Zmrzlíka byla Anna ze Šternberka a Veselí, se kterou měl syny Jana (II.) Václava (II.) a Jaroslava a dcery Kateřinu (manželka Václava Smiřického ze Smiřic na Jestřebí) a Anežku. Anna Zmrzlíková ze Šternberka zemřela před 24. prosincem 1465, kdy byla na její věno zapsané na lnářském zboží provolána odumřt'. V souvisejících zápisech je poprvé výslovně uvedena lnářská tvrz a sousední (Zámecký) rybník. Ke lnářskému panství tehdy patřily vsi, respektive zboží ve vsích Zahorčice, Chlum, Zámlyní, Vrbno, Pole, Hradiště, Budislavice a Dožice. Záhy poté po smrti Anny Zmrzlíkové z Frymburka připadly ke Lnářům ještě Kasejovice s Mladým Smolvcem, Újezdem a Chloumkem.

Po smrti otce převzali Lnáře jeho synové Jan, Václav a Jaroslav, kteří již od roku 1457 drželi Orlík a Březnici po zemřelém bezdětném strýci Václavovi. Rodinný majetek zpočátku drželi v nedílu (společně se stejnými právy), kolem poloviny 60. let se však o něj rozdělili. Březnici převzal Jan, Jaroslav se usadil na Orlíku a Lnáře připadly Václavovi, který je zde poprvé připomínán roku 1465. V té době vládl českým zemím Jiřík z Poděbrad, nazývaný "král dvojího lidu" (katolíků i kališníků) či pro své vyznání "husitský král". Měl však proti sobě silnou katolickou opozici, která právě roku 1465 uzavřela na hradě Zelená Hora u Nepomuka ozbrojený spolek pánů, nazývaný zelenohorská jednota. Ten vyhlásil králi válku a spojil se posléze s uherským králem Matyášem Korvínem, který v touze po českém trůnu stanul v čele křížové výpravy proti kacířskému králi. Ačkoli vůdčí osobností zelenohorské

jednoty byl Zdeněk ze Šternberka, strýc bratří Zmrzlíků, stáli tito na straně Jiříka z Poděbrad. Václav (II.) Zmrzlík na Lnářích byl kupříkladu roku 1468 jedním z velitelů královského vojska táhnoucího na Moravu a do Rakouska proti Matyáši Korvínovi. S účastí Václava v tehdejších válkách možná nějak souvisí pozdně gotická přestavba lnářské tvrze. Při té byla nejen rozšířena obytná kapacita sídla navýšením vstupní budovy o jedno poschodí a přístavbou severozápadního objektu, ale předpokládá se i zesílení fortifikace (obrného systému) tvrze o válcovou věž, jejíž otisk je patrný ve zdi mezi novým křídlem a starým gotickým palácem ze 14. století.

Jak se zdá zemřel Václav (II.) Zmrzlík bez potomstva a Lnáře po něm zdědil jeho bratr Jaroslav sídlící na Orlíku. Ten vedl roku 1488 spor se svým sousedem Janem z Běšin na Tchořovicích o nějaké loupeže a žil ještě roku 1491. Zemřel kolem roku 1496, zanechav devět nezletilých potomků, kterým král Vladislav Jagellonský ustanovil za poručníka Hroznatu z Vrtby. Manželkou Jaroslavovou byla pravděpodobně paní Krescencie Orlická (podle všeho rozená z Krajků), která sympatizovala s Jednotou bratrskou, již se roku 1504 písemně zastávala u krále Vladislava. Jedním z Jaroslavových potomků byl bezesporu Václav (III.), který poprvé vystupuje v pramenech roku 1501. Někdy v této době byl přijat mezi členy panského stavu, vyššího ze dvou šlechtických korporací, do kterých vykrystalizovala česká urozená společnost po husitských válkách a během poděbradské a jagellonské éry. Ve svých rukách soustředil Václav Zmrzlík veškerý rodový majetek, který však byl z různých důvodů nucen postupně rozprodat. Roku 1506 prodal Březnici Zdeňku Malovcovi z Chýnova a roku 1514 Orlík Kryštofovi ze Švamberka, jehož strýci Jindřichovi ze Švamberka patřil sousední Zvíkov. K prodeji hlavního rodinného sídla přiměl Václava Zmrzlíka požár hradu roku 1508. Po něm se odstěhoval na Lnáře, kde se natrvalo usadil. Roku 1542 si do desk zemských, obnovených po jejich shoření předešlého roku, vložil držbu místního panství, jehož tehdejší rozsah díky tomu poznáváme. K panství tedy vedle lnářské tvrze náležely tři poplužní dvory (ve Lnářích, v Kasejovicích a Hradišti), jedno městečko (Kasejovice), sedmnáct vsí (Lnáře, Újezd, Chloumek, Budislavice, Týniště, Mladý Smolivec, Metly, Předmíř, Zahorčice, Řiště, Kocelovice, Chlum, Vrbno, Pole, Hradiště, Zahorčičky a Radošice), pustá ves Bejčina (neznámé polohy) a díl vsi Zámlyní, dále jedenáct mlýnů (nad a pod Mladým Smolivcem, v Týništi, Tisově, Zámlyní, Metlí, pod Předmíří, pod Hradištěm, Podhájský ve Lnářích, Hluzkův a Hlaváčův mlýn) a podací právo ke čtyřem kostelům (v Kasejovicích, Lnářích, Kocelovicích a Budislavicích). Lnářské panství se Václav Zmrzlík snažil rozšiřovat drobnými koupěmi a náhradami za pohledávky, které měl podobně jako řada dalších u svého souseda a nejmocnějšího politika jagellonského věku, ale také věčně zadluženého Zdeňka Lva z Rožmitálu na Blatné a jeho dědiců. Již roku 1537 získal od Přibíka Řesanského z Kadova poplužní dvůr v Polánce (zvaný Mačkovský) s příslušenstvím. Další dvůr zde koupil roku 1546 od Buriana staršího Běšina z Běšin. Roku 1538 mu správci zadlužených statků pánů z Rožmitálu postoupili náhradou za dluh práva ke krémě a mlýnu v Radošicích. Odkazem od Jiříka Muchka z Bukova z roku 1544 získal dvůr ve Tchořovicích s rybníkem Kněželuky, loukou a právem slovit Hořejší a Dolejší rybník ve vsi. Roku 1549 koupil od Petra Zálezského z Prostého ves Lažánky a poddanskou usedlost v Jindřichovicích, což ale před rokem 1567 zase prodal. Roku 1557 byl majetek Václava Zmrzlíka ze Svojšína na Lnářích odhadován na 22 000 kop gr. č., čímž se na Prácheňsku řadil na 5. místo z celkem patnácti příslušníků panského stavu.

Svůj majetek se Václav Zmrzlík snažil zhodnocovat uplatňováním moderních metod šlechtického režijního podnikání. Při poplužním dvoře založil ovčín a zahradu, přímo v areálu tvrze dal zbudovat pivovar a podporoval rybníkářství. Zdá se, že se v jeho službách objevil i známý rybníkář Mikuláš Ruthard z Malešova († 1576), starší současník ještě známějšího Jakuba Krčina z Jelčan (1535–1604), jemuž bývá ve starší i některé novější literatuře patrně nesprávně přičítán podíl na rozšíření rybníčních soustav v okolí Lnář. Mikuláš Ruthart,

stavitel rybníků na Jindřichohradecku, Třeboňsku a Novobystřicku (jeho dílem je kupříkladu nejhlubší český rybník Staňkovský či rybník Hejtman) a na sklonku života hejtman na rožmberské Třeboni, byl však se Lnáři prokazatelně spjat. Jeho dcera Anna byla provdána za lnářského purkrabího Lorence Mostníka z Nižtice a sám Mikuláš Ruthart figuruje jako příjemce finančního dokazu v poslední vůli Václava Zmrzlíka, který mu tak možná oplácel služby v oblasti rybníkářství.

O veřejném působení Václava Zmrzlíka ze Svojšína víme jen to, že roku 1523 byl berníkem v Prácheňském kraji, a že se účastnil jednání zemských sněmů v Praze. Významným způsobem pečoval Václav Zmrzlík o kostely na svém panství. Do všech dal poříditi nové zvony (Kocelovice 1521, Budislavice 1524, Lnáře 1539, Kasejovice 1545). Duchovní správu obstarávali zřejmě kališníční kněží, neboť i patron sám byl po předcích kališník. Manželkou Václavovou byla nejpozději od roku 1519 Markéta ze Švamberka, jejich manželství však nebylo požehnáno mužským potomkem, který by zajistil pokračování rodu. Známý jsou pouze dvě dcery – Krescencie, provdaná za Jiřího ze Šlejnic a Anna, manželka Jana z Donína. Obě dcery i manželku († 1540) Václav Zmrzlík přežil. Roku 1564 se Václav Zmrzlík ze Svojšína, stárnoucí a bez mužského dědice, rozhodl k prodeji lnářského panství 27. března ještě potvrdil a rozšířil privilegia a svobody městečka Kasejovic a o necelý měsíc později, 25. dubna 1564, prodal panství za 20 000 kop gr. č. svému sousedu Zdeňkovi ze Šternberka na Blatné a Sedlici. V červenci 1565 pak nadiktoval svou poslední vůli, ve které rozdělil mezi své široké příbuzenstvo, přátele a služebníky sumu, kterou měl obdržet za prodej Lnář. Ještě roku 1566 se však chystal na říšský sněm do Augsburgu. Zdá se, že se svolením pána ze Šternberka směl ve Lnářích dožít, neboť se zde pohyboval ještě v únoru 1568. Zemřel před 7. květnem 1568, kdy byla jeho závět zapsána do desk zemských a nabyla tak platnosti. Dosáhl na svou dobu neobvyklého věku kolem osmdesáti let. Václavem Zmrzlíkem vymřel rod Zmrzlíků ze Svojšína po meči. Po přeslici byly posledními příslušnicemi rodu Dorota, Kateřina, Voršila a Barbora († 1578), dcery Petra Zmrzlíka ze Svojšína († 1553), zchudlého Václavova příbuzného, který žil na drobném statku Neprachovy u Klatov.

Nový majitel Lnář Zdeněk ze Šternberka pocházel z konopišťské větve starobylého panského rodu usedlého od poloviny 15. století na Zelené Hoře u Nepomuka. Vlastnil Sedlici a Blatnou, která byla jeho hlavním sídlem. Několikrát působil jako hejtman Prácheňského kraje a dále měl titul královského rady a místodržitele. Roku 1571 vystupuje jako hlavní vyšetřovatel brutální vraždy Ludvíka Loreckého ze Lkouše a jeho synů Adama a Zdeňka poddanými ze Šamonic u Písku. Zisk lnářského panství přinesl Zdeňkovi ze Šternberka víc starostí než užitku. Václav Zmrzlík, od kterého Lnáře koupil, zemřel totiž dříve, než mu Zdeněk mohl v plné šíři kupní cenu uhradit. Pohledávky tak přešly na osoby obsažené ve Zmrzlíkově závěti. Zejména Václav z Donína se vehementně hlásil o 10 000 kop gr. míš., a proto mu Zdeněk roku 1574 Lnáře na jeden rok zastavil, neboť peníze na hotovosti neměl. Další problém představovalo 15 000 kop gr. míš., které si zapůjčil u Volfa Novohradského z Kolovrat, patrně proto, aby odbyl další věřitele. Roku 1574 tedy uzavřel s Volfem smlouvu o postoupení lnářského panství, k němuž mělo hned dojít následujícího roku až vyprší zástava Václavovi z Donína. V této nepříliš uspokojivé situaci Zdeněk ze Šternberka roku 1575 zemřel. Rodinný majetek i se všemi dluhy zdědilo jeho sedm synů, z nichž v době otcovy smrti byl zletilým pouze Adam. Ten také roku 1575 jménem svým i svých nezletilých bratří stvrdil platnost smlouvy svého otce s Volfem Novohradským z Kolovrat. K předání Lnář však prozatím nedošlo. Místo toho se Adam ze Šternberka snažil umořit další dluhy prodejem některých okrajových vsí lnářského panství. V deskách zemských jsou zapsány smlouvy o prodeji Pole, Týniště, Radošic a Budislavic roku 1577. Bezesporu však došlo tehdy i k prodeji Hradiště se Zahorčičkami, Metel, Zahorčic, Chlumu a Mladého Smolivce, i když příslušné smlouvy se nedochovaly ani v originále ani ve formě deskových zápisů. Takto ztenčené

panství bylo roku 1577 konečně odstoupeno Volfovi Novohradskému z Kolovrat. Citelná redukce Lnářského panství byla snad kompenzována sňatkem Volfa se sestrou mladých Šternberků Juditou, takže nakonec zůstalo vše víceméně v rodině.

S Volfem Novohradským z Kolovrat nastalo pro Lnáře období prosperity a místní tvrz ožila stavebním i společenským ruchem. Nový majitel se narodil kolem roku 1553 Janovi Novohradskému z Kolovrat a Eufemii z Vartenberka (z Krajku?). Otce i matku však ztratil již roku 1555. O deset let později se zapsal ke studiu na katolické univerzitě v bavorském Ingolstadtu. Roku 1573 převzal otcovské statky Nový Hrad, Opočno, Veltěže a Počedělice na Žatecku, které obratem prodal. Záhy navázal kontakty se Zdeňkem ze Šternberka, s jehož dcerou Juditou se oženil. Po převzetí Lnář v roce 1575, respektive 1577 zahájil svou politickou kariéru, ke které ho předurčoval jeho urozený původ, a v rámci které se dostal až mezi nejvyšší zemské úředníky, tehdejší stavovskou elitu země. Již koncem 70. let začal působit jako přísedící

zemského soudu, posléze se stal radou a komořím Rudolfa II.; krátce byl i hejtmanem Prácheňského kraje. V letech 1597–1599 zastával funkci nejvyššího berníka, poté v působil do roku 1602 jako dvorský sudí. Roku 1602 byl jmenován nejvyšším sudím zemským a svou kariéru završil roku 1608 v úřadě nejvyššího komorníka Království českého.

Lnářské panství zbavil dluhů a významně ho zvelebil, a to jak rozšířením o několik sousedních statků, tak i zakládáním nových hospodářských provozů. Roku 1602 přikoupil ves Hornosín, roku 1603 statek Kladrubce s Čmelíny, Vískou, dílem Přebudova a pustou vsí Ohrazenicí a konečně roku 1605 získal zpět ke Lnářům Zahorčice. Kromě toho byl ještě pánem na Opálce u Klatov, Vimperku a Drslavicích.

Ve Lnářích založil při poplužním dvoře ovocný sad (štěpnici) a včelín, při Podhájském mlýně pilu, v blízkosti tvrze pak ještě olejnic, vápenici a cihelnu. Gotickou Lnářskou tvrz dal na sklonku 16. století přestavět a rozšířit v moderním renesančním stylu, aby byla dostatečně reprezentativním sídlem zámožného pána a zemského úředníka. Vstupní stavení bylo zvýšeno o další, již druhé patro přecházející v etážový štít se zvlněnými okraji, členěný římsami a drobnými pilasty. Patrový charakter získala i sverozápadní budova; rozšířen byl také gotický severní palác. Nad hlavní branou tvrze byla namísto starého erbu Schlüsselbergů s klíčem osazena deska s erby Volfa Novohradského a jeho manželky Judity ze Šternberka v kartuších obtočených vavřínovými věnci, a s letopočtem 1597, který datum renesanční přestavby upřesňuje. Za tvrzí vznikla zahrada s kamenným letohrádkem (lusthausem), hygienu obyvatel tvrze a jejich hostů zajišťovala lázeň na hrázi Zámeckého rybníka. Stavební činnost ve Lnářích završil Volf Novohradský roku 1599 výstavbou centrální kaple Nejsvětější Trojice na návrší jihovýchodně od vsi v místech pozdějšího klášterního kostela stejného zasvěcení.

Kolem roku 1592 navázal Volf Novohradský z Kolovrat kontakty s posledním Rožmberkem Petrem Vokem, což zásadně ovlivnilo jeho další život. Ačkoli Petr Vok byl takřka o patnáct let starší než Volf, chyběly mu politické zkušenosti, které potřeboval k převzetí role "prvního muže po králi" po smrti svého bratra Viléma, který dosud hrál v domácí politice prim. Pán z Kolovrat proto Petru Vokovi pomáhal se vstupem do složité politické situace vyhrocujících se sporů mezi katolickými a nekatolickými stavy, silících snah po panovnickém absolutismu na úkor stavovských svobod, mocenských bojů uvnitř vládnoucího habsburského rodu a trvalého ohrožení podunajské monarchie Osmanskou říší. Volf radil Rožmberkovi jak postupovat při jednání s náladovým Rudolfem II., poskytoval mu informace o aktuálním

politickém dění, korespondoval si s ním o rodinných záležitostech. Pomáhal mu při majetkových transakcích ke zmírnění katastrofální zadluženosti rožmberského dominia, jindy mu zase půjčoval na úvěr. Petr Vok považoval Volfa Novohradského za dobrého a spolehlivého přítele, Volf však sledoval i prospěch vlastní rodiny. Kupříkladu panství Vimperk a Drslavice získal od Rožmberka výhodnou koupí a statek Kladrubce zase výměnou za rožmberský dům na Hradčanech, který mu Petr Vok levně odprodal. Volf však mířil ještě výš. Jeho cílem byl podíl na dědictví po posledním rožmberském vladaři, jehož naděje na zplození potomstva již byla nulová. Nešlo jen o majetek, ale především o prestiž a výsostné postavení v rámci české šlechty, kterému se rožmberský rod těšil již několik století. Zájemců o dědictví po Petru Vokovi bylo ovšem více, a proto se Volf snažil všemožně posilovat své šance. Když se Petr Vok poohlížel po nevěstě pro svého synovce Jana Zrinského ze Serynu, který spravoval již za života strýce část rožmberského dominia, Volf mu pohotově nabídl ruku své dcery Marie Magdaleny. Výpros (oficiální požádání o ruku) proběhly roku 1599 na Lnářích, svatba pak 7. listopadu 1600 na Českém Krumlově. Nové příbuzenství a dobré vztahy byly utužovány vzájemnými návštěvami. Petr Vok dojížděl takřka každoročně do Lnář, Volf na Třeboň, kde se ujišťoval o náklonnosti posledního Rožmberka a o svých dědických perspektivách. V souvislosti s majetkovým profitem z kontaktů s rožmberským vladařem pronesl na Volfovu adresu Kryštof Popel z Lobkovic vtipně, že "jměl dobrou břitvu toho času pán z Kolovrat, kterouž pana Rožmberka holil."

Patrně naposledy navštívil Petr Vok Lnáře v září 1608, kdy se zde kromě Volfa sešel s Adamem starším ze Šternberka, Adamem mladším z Valdštejna a Janem Jiřím ze Švamberka, (shodou okolností dalším vážným zájemcem o rožmberské dědictví) na tajném jednání o postoji k připravovanému majestátu Rudolfa II. o náboženské svobodě v zemi. Volf sám se řadil mezi umírněné katolíky, kteří byli pro spolupráci s Habsburky, avšak výměnou za zachování stavovských svobod; na náboženskou svobodu pohlížel s rezervou. 17. ledna 1609 Volf Novohradský z Kolovrat zemřel zcela náhle na svém lnářském sídle; pochován byl 29. března v kostele sv. Václava ve Staré Boleslavi. Odešel tudíž na věčnost o necelé dva roky dříve než Petr Vok, a tím jeho rodina zcela vypadla ze hry o rožmberské dědictví, kde nyní převzal hlavní iniciativu rod švamberský. Lnářské panství převzal po Volfovi jeho druhorozený syn Zdeněk, který pobýval od roku 1604 převážně ve Španělsku, kde absolvoval náležitou katolickou výchovu. Roku 1617 Lnáře prodal za 100 000 kop gr. míš. svému strýci Adamovi staršímu ze Šternberka na Bechyni. Ze smlouvy o prodeji panství si můžeme udělat ucelený obrázek o jeho rozsahu po redukci Šternberky kolem roku 1577 a následném rozšíření Volfem Novohradským z Kolovrat počátkem 17. století. Před Bílou horou tedy k panství náležela tvrz (v pramenech již nazývána zámek) ve Lnářích a druhá v Kladrubcích, tři poplužní dvory (Lnáře, Kladrubce, Tchořovice), dva ovčíny (Lnáře, Kladrubce), pivovar ve Lnářích s veškerým příslušenstvím, vápenice, cihelna, olejna a pila tamtéž, dvě zahrady (Lnáře, Tchořovice), městečko Kasejovice, jedenáct celých vsí (Lnáře, Újezd, Chloumek, Předmíř, Zámlyní, Řiště, Zahorčice, Kocelovice, Kladrubce, Čmelíny, Víska), při čemž takřka v každé vsi fungovala krčma, někde i dvě a více (Lnáře, Kocelovice, Kasejovice), dále dílčí majetek ve vsích Hornosíně, Tchořovicích a Přebudově, tři mlýny (Podhájský a zámecký ve Lnářích, v Kladrubcích) a patronát nad čtyřmi kostely (Kasejovice, Lnáře – farní kostel sv. Mikuláše a kaple Nejsvětější Trojice, Kocelovice, Bělčice).

Pokračování v příštím čísle.

*Motto: červená, modrá, bílá,
komu by se nelíbila*

Když katolický kněz Isidor Zahradník, poslanec Říšské rady a člen Národního výboru v Praze dopoledne 28. října 1918 promluvil k jásajícímu davu u sochy svatého Václava, lidé s ním přísahali na nabytou svobodu. Poslanec pod vlivem davového nadšení dostal skvělý nápad. Odejel od rozbouřeného shromáždění na hlavní pražské nádraží a tam udiveným zřízcencům sdělil, že jménem Národního výboru se ujímá správy železnic. Přiměl železničáře, aby strhali rakouské symboly a hlavně, nechal do všech stanic v zemi rozeslat telegram v němž stálo, že byl v Praze vyhlášen svobodný československý stát. Odpoledne v pět hodin v Obecním domě členové Národního výboru, později nazvaní „muži 28. října“, zveřejnili poprvé znění zákona, jímž deklarovali utvoření samostatného Československa. U toho sice Zahradník nebyl, ale jeho hbitá dopolední reakce mu později vynesla v první československé vládě křeslo ministra železnic. Páter byl i jinak mužem činu a o rok později se zařadil mezi ty osobnosti, které se účastnily tvorby návrhů oficiálních státních symbolů ČSR.

Jakmile začalo být během první světové války zřejmé, že rakousko-uherská říše nepřežije a že ji nahradí nové národní státy, nabyly na významu politické úvahy o budoucí podobě české státnosti. Češi v zahraničí, především Masarykem vedená pařížská Národní rada Československá (NRČs), začali vedle mnoha důležitých úkolů také řešit otázku, jak by měly vypadat oficiální symboly nového státu. Z USA poslal malíř Vojtěch Preissig několik plakátů, na nichž v různých obměnách figuroval český lev a barvy červená a bílá. NRČs však začala mezi tím používat tzv. „revoluční znak“ od grafika Rudolfa Růžičky (žil v USA), který zkombinoval zemské znaky Čech, Moravy a Slezska, ovšem bez královských korunek. Růžička znaky vsadil do čtvercového štítu a svisle je oddělil svázanými Svatoplukovými pruty. Tento znak byl použit poprvé v září 1918 a přibyla k němu modrá vlajka, tvořená uprostřed nedokončeným červenobílým vodorovným pruhem. Střed tvořila zlatá písmena „ČS“. Tato písmena symbolizovala francouzské a italské legionáře a modrý podklad pruhů (modrá coby symbol slovenského trojvrší) navrhl Slovák - generál M.R.Štefánik.

Samotný Masaryk ovšem v té době používal pouze bikolóru, tedy vlajku s vodorovným červeným (dole) a bílým (nahore) pruhem. Touto bikolórou bylo nakonec Československo reprezentováno prvního půldruhého roku své existence.

Přechodně se také užíval tzv. spojený legionářský odznak, který vedle výše již zmíněných zemských znaků byl doplněn znakem Slovenska - trojvrším s dvojitým (patriarším) křížem nahore (poznámka autora: právě tento legionářský znak můžeme dodnes poměrně často spatřit na mnoha památnících obětí první světové války a to dokonce i v obcích, kde nikdo z rodáků v legiích nesloužil ani nepadl).

V závěru roku 1918 byla vyhlášena z podnětu profesora Gustava Friedricha „znaková anketa“, která byla později přejmenována na Ústřední znakovou komisi. Jejím úkolem bylo připravit konečné návrhy státních symbolů. Jednalo se o státní znak (ve třech velikostech a provedeních), státní vlajku, standartu prezidenta republiky a státní pečeť.

Počátkem roku 1919 byla schválena komisí podoba malého státního znaku, který byl tvořen stříbrným českým lvem na červeném štítě. Přitom vznikl problém se Slováky, kteří chtěli mít Slovensko zastoupeno i na tomto malém znaku. Výsledkem byl kompromis a na tělo (hrud') českého lva se umístil slovenský znak. Zároveň se lvu vrátila korunka, obezřetně však nazvaná čelenkou. V této podobě byl nakonec malý znak používán po celou dobu první republiky. Hojně se vyskytoval například na vojenských a policejních stejnokrojích, veřejných budovách, hraničním značení, úředních tiskopisech atd.

Do komise přinesl své návrhy také archivář ministerstva vnitra čtyřiačtyřicetiletý Jaroslav Kursa, rodák z Blovic u Plzně. Původní profesí učitel (působil m.j. v letech 1899-1902 v Č.Budějovicích jako suplující učitel na Vyšší škole reálné), předložil podobu státního znaku, který ale již neobsahoval Svatoplukovy pruhy a několik variant státní vlajky. Kursa se stal členem komise, jíž docházely postupně po celý rok četné další předlohy a návrhy symbolů. Se svými představami se prezentoval ministr železnic I. Zahradník, jenž navrhl tři varianty státní vlajky - červenobílé vodorovné pruhy a pět bílých hvězd v modrém poli, což byla zřejmá inspirace vlajkou USA.

Předkladatelem se stal také malíř Jaroslav Benda, spoluzakladatel uměleckého družstva Artěl, (poznámka autora: v Artělu byla vedle V.H. Brunnera a Fr.Kysely činná rovněž jindřichohradecká tvůrkyně gobelínů Marie Teinitzerová-Hoppe). Tři z Bendových pěti návrhů na vlajku byly opět kombinací tří známých barev, doplněných tu písmeny „ČS“, tu českým lvem. Dva jeho návrhy se ale zcela odlišovaly – jednou to byl černý čtvercový prapor uprostřed s rudým husitským kalichem, podruhé to byl opět černý čtverec, uprostřed nesoucí v řadě zemské znaky Čech, Moravy, Slezska a Slovenska – všechny ověšené zlatou lipovou ratolestí. Na pozadí znaků vycházelo zlaté slunce. Štítek českého lva byl bíle orámován a nesl královskou korunu., přičemž lev hleděl, bráno z pohledu diváka, nezvykle vpravo, do středu vlajky, (poznámka autora: bylo jistě dost odborných i politických důvodů, aby tento návrh nezvítězil, ale kdyby se tak bývalo stalo, měli jsme velmi unikátní státní vlajku).

Jiným navrhovatelem byl malíř Jaroslav Jareš, který předložil jedenáct návrhů. U něj se poprvé v návrzích na vlajku objevil klín, vedený do třetiny délky červeného a bílého vodorovného pruhu. Šlo například o klín černý, doplněný uprostřed kalichem v bílé barvě.

U státních znaků vyvstal po 10.září 1919, kdy byla součástí Československa prohlášena Podkarpatská Rus, nemalý problém. Rus nebyla historickým územím a neměla vlastní zemské barvy, ani znak. Její zvláštní postavení v republice, která P.Rus dostala do vínku pařížskou mírovou konferencí, můžeme charakterizovat Masarykovým výrokiem, proneseným již před tím v Paříži: „*Neusilujeme o to, ale nemůžeme takovou žádost odmítnout*“.

Takže nejprve bylo nutné vytvořit Podkarpatské Rusi symboly a ty pak zapracovat do středního a velkého státního znaku. Profesoru Friedrichovi se podařilo zkombinovat ukrajinské barvy (žlutou a modrou) s rusínským červeným medvědem. Znak pak tvořil štít, v jehož jedné polovině na stříbrném poli stál (vztyčený na zadních nohách) červený medvěd a v druhé polovině (modrém poli) byla umístěna vodorovně tři dřevěná břevna, vyvedená ve žluté (zlaté) barvě. Takto pojatý znak byl umístěn do horní poloviny středního státního znaku, vedle znaku Slovenska. Pro doplnění uvádím, že střední a velký znak se lišily v počtu zemských znaků (štíťů). Zatímco střední jich měl pět (Čechy, Morava, Slezsko, Slovensko a P.Rus), velký měl navíc ještě tři štíty – symboly Těšínska, Ratibořska a Opavska. V těchto případech se jednalo o území, jejichž sounáležitost s republikou jsme si víceméně vymohli, s poukazem na historický vývoj, na vítězných mocnostech. Dodatečně, v létě roku 1920 připojená (inkorporovaná) území Valticka a Vitorazska (Českovelenicka) našťastí své znaky neměla. Jinak by býval musel velký státní znak obsahovat ještě další dva symboly.

Velký znak nesli dva dvouocasí zlatí lvi (strážci štítu), stojící na lipových větvičkách, přes něž byla přehozena zlatá stuha s modrým nápisem PRAVDA VÍTĚZÍ. Stejně vypadala také prezidentská standarta.

V průběhu prvního desetiletí Československé republiky (též Republiky československé) byly v mnoha obcích vystavěny památníky, připomínající naše oběti na válčících první světové války. Pomineme-li jejich někdy nelogickou kombinaci symbolů církevních (kříže, piety P.Marie s Ježíšem, holubice, andělé)) se symboly válečnými (dělostřelecké náboje, zkřížené meče, ruční granáty, přilby), lze celkem dobře vypořádat také vztah místních obyvatel,

Památník obětem válek v obci Pištín

respektive obecních samospráv a různých spolků, ke státním symbolům. Tvůrci státních znaků na památních (vesměs místní umělci) si nedali leckdy moc práce s tím jak znaky správně přenést. Zřejmě jim oficiální státní symboly, schválené Národním shromážděním 30. března 1920 a zveřejněné hned nato ve Sbírce zákonů a nařízení státu československého pod číslem 252, nebyly dostatečně známy. Takže dodnes můžeme hojně vidět památníky, které zdobí třeba neúplný střední státní znak. Chybí na nich právě štít Podkarpatské Rusi, což bylo možná nechtěné vyjádření vztahu obyvatel k tomuto „přílepku“ republiky. Jako by Masarykovo navýsost diplomatické vyjádření k rozhodnutí vítězných mocností připojit Podkarpatskou Rus právě k ČSR zde mělo praktickou odezvu.

Až do šedesátých let minulého století se mělo za to, že autorem čsl. vlajky byl malíř J.Jareš, jehož návrh se stal v roce 1919 vítězným. Ve skutečnosti se ale jednalo o podvrh. Malíř využil toho, že archivář J.Kursa nebyl jistou dobu přítomen v Praze (pracoval ve Vídni na přebírání dokumentů z říšského archivu z pověření vlády) a vlastní černý klín na vlajce zaměnil za Kursův modrý. Kursa po návratu nenašel dost sil, aby na zřejmý podvrh oficiálně upozornil.

Teprve po roce 2000, při pátrání po dokumentech o Kursově životě ředitel vědecké knihovny v Ústí nad Labem a známý odborník dr. Aleš Brožek, který se přes čtyřicet let zabývá státními symboly, potvrdil Kursovo prvenství. Dr. Brožek, mimo jiné, získal i dvě jediné fotografie J.Kursy, na jejichž podkladě vznikla pamětní deska, umístěná na Kursově rodném domě v Blovicích.

Zákon o státních symbolech republiky z jara 1920 a nařízení k němu pamatoval i na náležitou ochranu před znevažováním. Pokuty mohly dosahovat výše až 20 tisíc korun, což byla už velmi vysoká částka. Za jednorázové (i opakované) použití státních symbolů (například na slavnostech) se dokonce vybíraly správní poplatky(!) a to až do výše 500 korun od jedné osoby za rok.

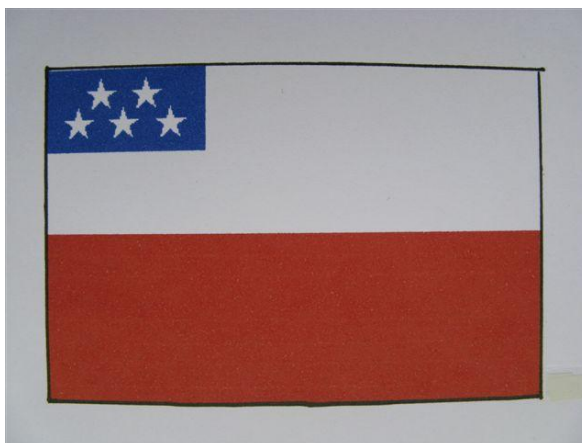
Když se od poloviny 30. let začala zhoršovat vlivem německé politiky vnitřní situace v ČSR a narůstala obava z toho, že (zne)užití symbolů by mohlo směřovat proti samostatnosti a celistvosti státu, byl pod číslem 269 v říjnu 1936 schválen další zákon. Jiné vlajky než státní (spolkové a korporáční) směly být podle tohoto zákona používány jen v počtu, nepřevyšujícím počet a velikost vlajek státních. Movité a nemovité věci se mohly označovat pomocí státních barev jen tak, aby to nevedlo k záměně, způsobující znevažování republiky. Také byly zakázány odznaky, využívající nevhodně části (štítky) státních znaků.

S přibývajícím měsíci však ohrožení republiky ze strany Německa dále narůstalo a konec dvacetileté samostatnosti ČSR se blížil. Po záboru pohraničí v říjnu 1938 a následující okupaci Německem se pravidla pro státní symboliku zásadně změnila. V Protektorátě Čechy a Morava nastaly naprosto jiné politické a společenské podmínky.

Když dnes vidím jak někteří sportovní fandové „vylepšují“ státní vlajku různými nápisy a rádobou „vlastenci“ její plochu zdobí všelijakými neumělými kresbami, ptám se, zda vůbec o té vlajce a její historii něco vědí? A co by asi naši předkové řekli tomu, kdyby je v obchodě obsluhovala prodavačka, oděná do minisukně, která není ničím jiným, než umně ušitěnou státní vlajkou. V Českých Budějovicích toho můžete být svědky. Až tak daleko jsme se dostali dnes v úctě k symbolům vlastního státu. Inu, „morálka“ peněz a moci slaví své úspěchy. Bohužel!

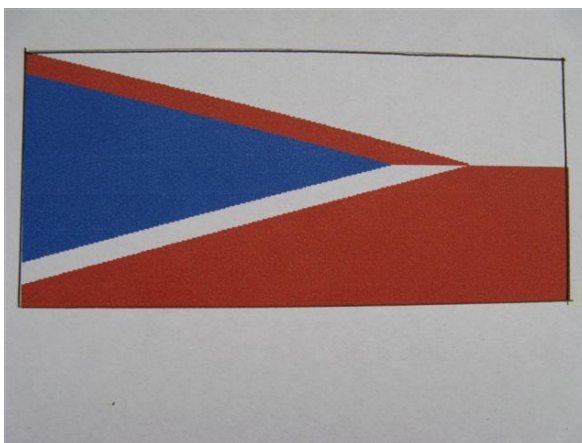
Vlajka používaná v letech 1918 -1920

Zahradníkův návrh státní vlajky

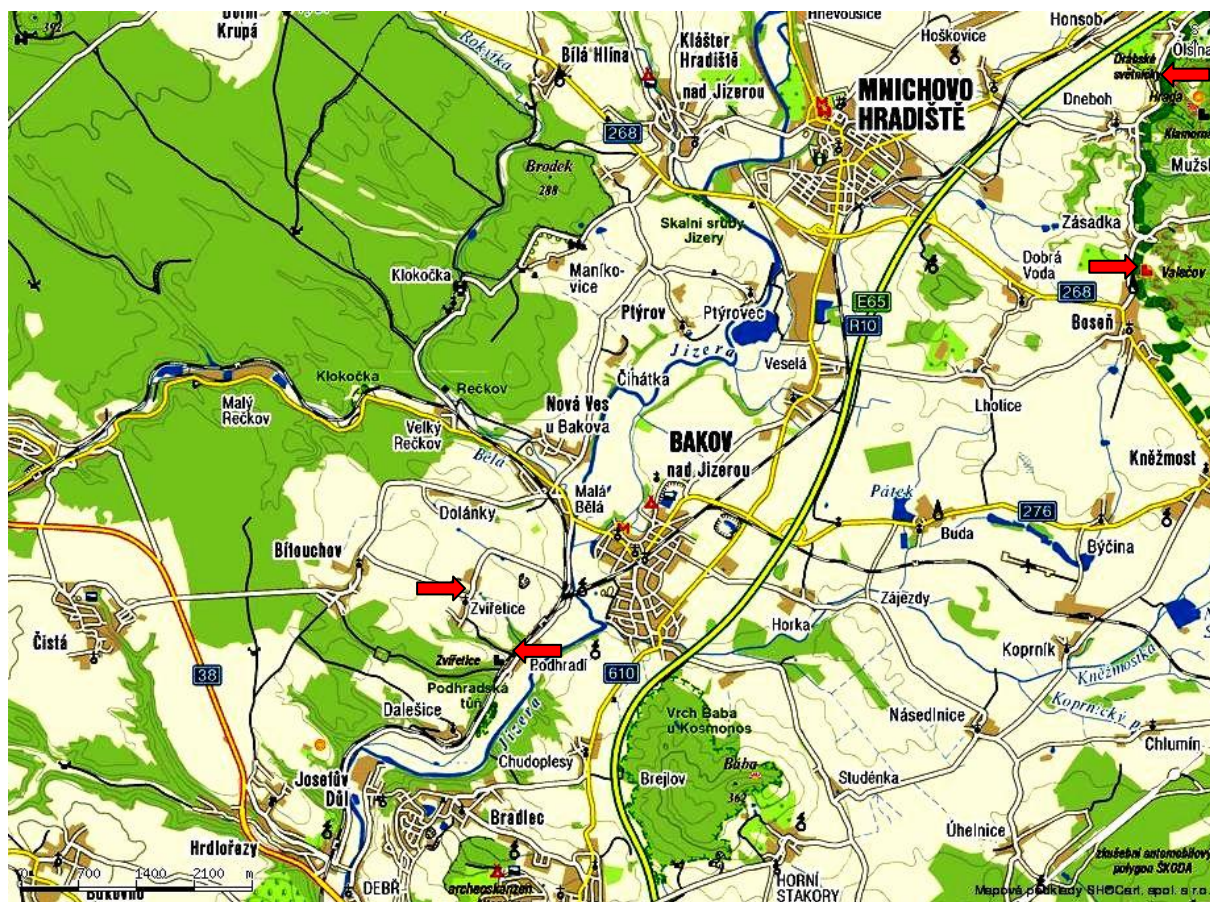

Bendův návrh státní vlajky

Jarešův upravený návrh státní vlajky

Tak jako v loňském roce, i letos máme naplánovány celkem tři mcesty za poznáním kulturního dědictví naší vlasti. A právě v neděli 16.května jsme absolvovali první z těchto poznávacích výletů. Naplánováno bylo navštívení několika zajímavých kulturních památek, nezapomněli jsme ale ani na přírodních a dokonce i jednu technickou památku. Vzhledem ke vzdálenosti, kterou jsme měli ten den urazit byl odjezd autobusu naplánován na šestou hodinu ranní. Po cestě na sever od Českých Budějovic jsme jenom doufali, že tentokrát bude předpověď našich meteorologů chybná, protože mělo pršet. Naštěstí se skutečně zmýlili, i když celý den foukal nepříjemně studený vítr. Všichni účastníci naší „expedice“ obdrželi data o jednotlivých památkách, které jsem našel na webových stránkách, aby si mohli cestou o nich něco nastudovat a případně aby při příštích cestách do této lokality věděli, kde je mohou najít.

První naší zastávkou na cestě byla obec Boseň nedaleko od Mnichova hradiště, v jejímž katastru leží první dnes navštívená kulturní památka – zřícenina skalního hradu Valečov (GPS: $50^{\circ} 30' 38.19''\text{N}$, $15^{\circ} 1' 33.47''\text{E}$) leží jen asi 4 km východně od Mnichova Hradiště. Hrad Valečov byl postaven rodem Valečovských z Valečova jako typický skalní hrad. Tři samostatné skalní bloky, oddělené průrvami byly na vrcholu spojeny dřevěným palácem a ve skalních blocích byly vyhloubeny jednotlivé místnosti, které původně sloužili snad jako zásobárny a sklady, v prostředním bloku byla větší místnost, sloužící jako kuchyně. Jihovýchodně od vlastního hradu, který byl oddělen širokou průrvou, se nacházelo předhradí, které stejně jako hrad bylo částečně vytesáno v jednotlivých skalních blocích. Podle dochovaných záznamů zde byly konírny a snad i vězení. Valečov byl obklíčen majetkem, který patřil cisterciáckému klášteru Hradiště, a snad i proto byli Valečovští od počátku husitských válek na straně Husitů.

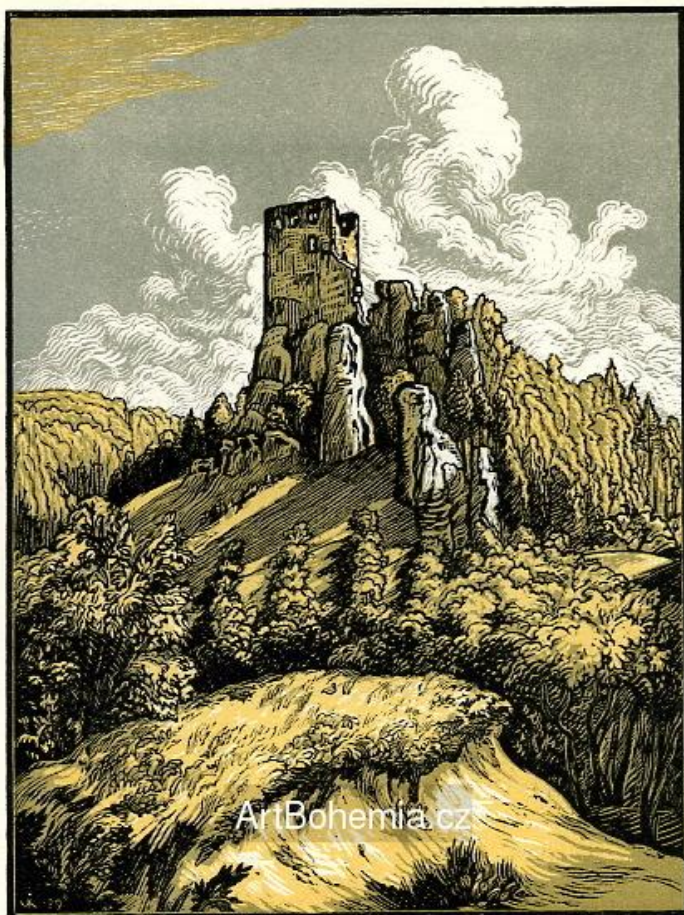
Dokonce byli blízkými přáteli hejtmana Jana Žižky z Trocnova, který je osobním listem zval v roce 1423 na sezení do Vilémova. Dokonce i po Žižkově smrti měli velký vliv, protože jim

byl dán do správy dobitý hrad Valdštejn, kde měli ve vězení střežit Zikmunda Korybutoviče. Roku 1439 se hradu zmocnil Jindřich z Vartemberka, který jej vypálil a zajatou majitelku se dvěma syny věznil v Děčíně tak dlouho, dokud mu hrad nepřenechali. Valečovští se na hrad vrátili teprve po několika letech, přibližně v roce 1443-44. Jejich potomek, Vaněk Valečovský z Kněžmosta,

přivrženec krále Jiřího z Poděbrad, byl nejvýznamnějším příslušníkem rodu. Trvale sídlil v Praze, kde byl roku 1449 jmenován králem Jiřím z Poděbrad purkmistrem na Starém Městě pražském a v roce 1452 členem rady, vytvořené jako poradní orgán zemského správce. A vzhledem k tomu, že králi věrně sloužil, postupoval i dále v úřadech. V prosinci 1452 se stal podkomořím královských měst a tento úřad držel až do roku 1468. Významné postavení a služba na straně Jiřího z Poděbrad mu umožnily značně rozmnožit jmění. Kromě majetku v Praze a menších statků získal od krále darem hrad i panství Opočno. A to bylo pravděpodobně důvodem k tomu, že zvelebil rodový hrad Valečov tak, že nechal postavit nový palác. Vaněk Valečovský z Kněžmosta zemřel roku 1472, ale již dříve se stal jeho nástupcem v úřadě podkomořího jeho švagr Samuel z Hrádku. Zmocnil se i hradu Valečova a po něm zde seděl jeho syn Jiří Samuel z Hrádku.

Na počátku 16. století se na valečovském panství majitelé rychle střídali. Postupně to byli pánové z Donína, Šelmberkové, Berkové z Dubé a v druhé polovině století na delší dobu Vančurové z Řehnic a po nich Kapounové ze Svojkova. Ten ale po roce 1620 o svůj majetek vinou aktivní účasti na stavovském povstání přišel. Konfiskovaný majetek koupil roku 1623 Albrecht z Valdštejna, který je jako frýdlantské léno prodal svému zemskému hejtmanovi

Karel Vik, 1929 – Valečov, barevný dřevoryt

Gerhardovi Tagisovi z Hulstu, nicméně štěstí je vrtkavé a když hejtman upadl v nemilost, o

panství opět přišel. Po Valdštejnově smrti dosáhl Tagis vrácení valečovského panství a v roce 1646 je prodal Danielovi Freislebenovi. Od jeho vdovy, která nemohla pro dluhy panství udržet, koupil Valečov v r. 1652 tehdejší majitel Zvířetic Ferdinand Arnošt z Valdštejna. Když se na sklonku 17. století v rukou jeho syna soustředily i okolní statky, z kterých bylo vytvořeno panství Mnichovo Hradiště, stal se valečovský statek jeho součástí. Zprvu byl hrad Valečov ještě sídlem obročního pro kněžmostskou část panství, ale když byla počátkem 18. století správa mnichovohradištského panství soustředěna na Klášteře, byla valečovská správa zrušena. Hrad sloužil ještě krátce jako obydlí úředníků, ale v první polovině 18. století byl ponechán svému osudu. Jeho trosky se v 19. století staly sídlem chudiny a ještě počátkem 20. století byly valečovské skalní světničky obývány.

Dnes jsou z hradu zachovány jen skrovné zbytky. Úplně zmizely jeho dřevěné části a přizpůsobováním k obytným účelům byl změněn podstatně vzhled některých bývalých skalních sklepů a hospodářských budov. Také z opevnění zůstaly jen malé zbytky. Poměrně nejlépe je zachován nový palác. V okenních otvorech v jeho 2 m silné obvodní zdi jsou ještě zbytky ostění z tesaných kvádrů, v hlavní obytné místnosti zbytky krbu a jeho komína vysazeného na konzolách jako arkýř, zřejmě aby bylo vyloučeno nebezpečí požáru v dřevěném podstřešním patře. Palác je dnes přístupný úzkým schodištěm z jeho bývalých sklepů vytesaných v pískovcové skále.

Další naší zastávkou byly pozůstatky skalního hradu Drábské světničky (GPS: 50° 31' 53.75"N, 15° 1' 54.84"E), které se nachází nedaleko Valečova, mezi obcemi Dneboh a Olšina. Nachází se

na nejvýhodnějším skalním bloku náhorní plošiny Hradu, nazývajícím se v současnosti Příhrazské skály. V podstatě se jedná o čtyři velké a tři menší pískovcové skalní bloky, které jsou od sebe odděleny úzkými průrvami, které byly v minulosti spojeny dřevěnými můstky. V těchto blocích se do dnešního období dochovalo celkem 18 světniček, které jsou buď zcela, nebo částečně vyhloubeny v pískovcových blocích. Navíc se na těchto pískovcových blocích nacházejí i pozůstatky po dřevěných stavbách, které byly spojovány dřevěnými mosty. Původní vstup do hradu byl pravděpodobně po padacím mostě, který spojoval hrad se skalním sukem, který byl pozdější těžbou pískovce téměř úplně zničen. Zachované stopy na vrcholcích skalních bloků nám ukazují, že skalisko bylo opevněno palisádou a vstup do hradu zabezpečovala mohutná dřevěná věž. Z ní se pravděpodobně přes dřevěný

můstek postupovalo do dalších obytných prostor hradu. Světničky, vytesané v pískovcových blocích sloužily především jako zásobárny potravin a materiálu. Jako obydlí byly používány

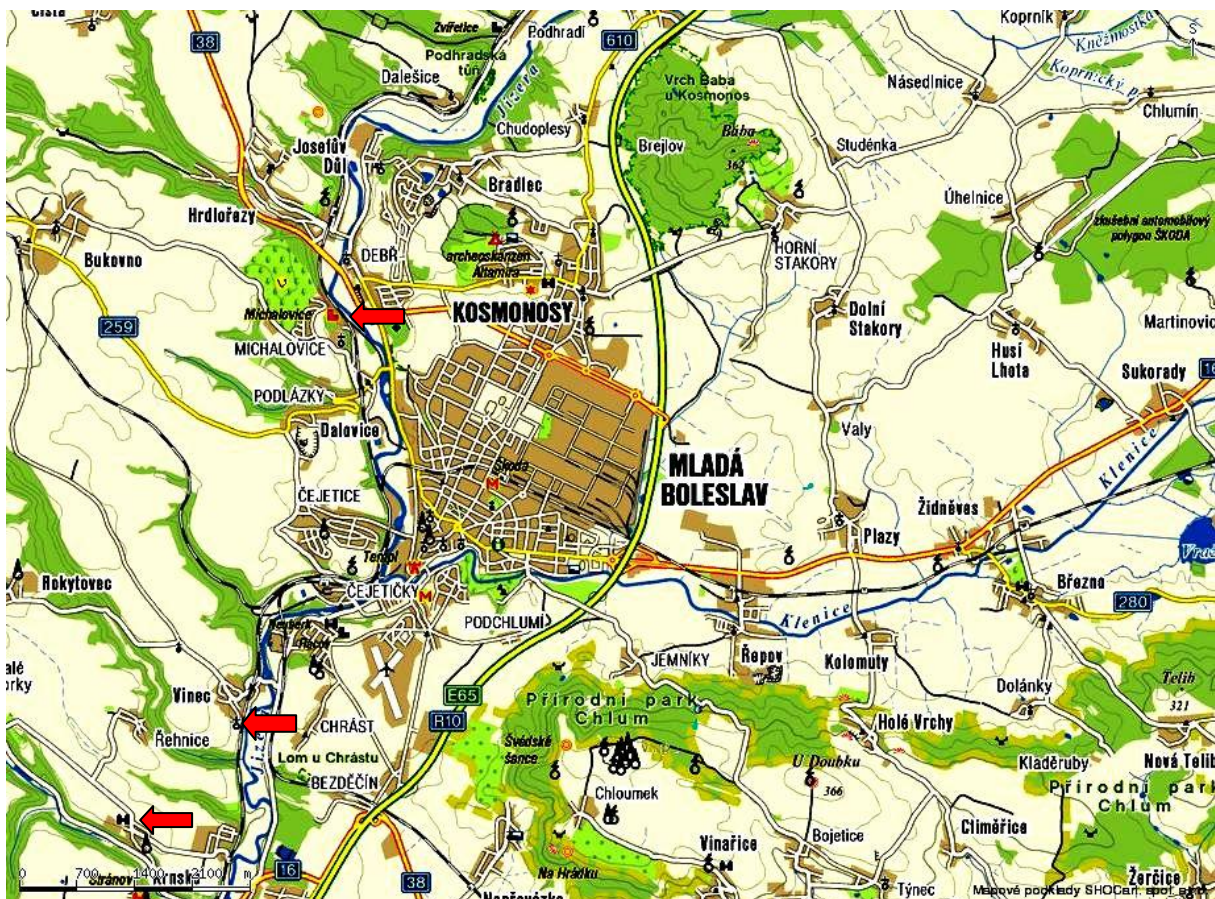
místo nad pravým břehem řeky Jizery, které je ze tří stran chráněno přirozenými překážkami východní strana stanoviště leží nad příkrým svahem k řece Jizeře, severní a jižní strana je chráněna hlubokými koryty vymletými vodou. Zbývající západní stranu stačilo opevnit. Hrad zde byl oddělen od předhradí šíjovým příkopem, po stranách uzavřeným příčnými zdmi. Za příkopem chránila hrad asi 80 m dlouhá čelní hradba, na jejíchž severní a jižní straně byly postaveny dvě okrouhlé věže. Severní věž, dosud stojící poněkud vyčnívala z hradební zdi, byla určena ke střežení přístupové cesty k hradu, jižní, dnes již neexistující a poněkud menší, chránila původní bránu do hradu. Zbytek hradu byl opevněn zdí se zaoblenými rohy a na východní straně, přírodou nejlépe opevněné, byl postaven hradní palác.

Zakladatel hradu Zdislav se ještě psával z Lemberka, ale jeho synové Heřman a Markvart používali nového přídomku - ze Zvířetic. Mnohem později, počátkem 15. století, píší se Zvířetičtí někdy také z Vartemberka, i když hrad Vartemberk nikdy nevlastnili a kromě společného původu s Markvartici mezi nimi nebylo žádné bližší příbuzenství. Rod Zvířetických vlastnil hrad až do roku 1504, kdy byl prodán Václavovi Sezimovi z Ústí. Sezimové ale hrad příliš dlouho nevlastnili. Již roku 1528 hrad prodali Janovi z Vartemberka na Dubu a Loukovci. Jednalo se o jednoho z nejbohatších šlechticů v zemi, který za krále Ludvíka Jagellonského i Ferdinanda I. Habsburského zastával úřad nejvyššího purkrabího. Na sklonku svého života (+1543) si jako své rodové sídlo zvolil právě Zvířetice. Jeho syn Adam byl aktivním účastníkem stavovského povstání, což ho stálo nejenom postavení, ale i majetek – byla mu zabavena rodová panství Skály, Rohozec, Frýdštejn a Český Dub. Z milosti mu bylo ponecháno panství Hradiště a Zvířetice, ale pouze jako manství – kromě toho byl odsouzen k doživotnímu domácímu vězení na Zvířeticích. Postupně se mu podařilo Zvířetice z manství vyvázat odstoupením panství Hradiště královské komoře, ale Zvířetice prodal svým příbuzným z kamenické větve Vartemberků. V té době již byl hrad nevyhovoval novým

požadavkům šlechty na bydlení a proto byl v 16. století důkladně přestavěn. V první čtvrtině 16. století za Jana z Vartemberka bylo ke starému paláci přistavěno jižní křídlo, dosavadní vchod do hradu byl zrušen a nový byl vylámán v ohradní zdi hned pod severní věží. V druhé polovině 16. století za Adama z Vartemberka a jeho nástupců byly přistavěny obytné budovy i k západní a severní ohradní zdi. Také věž byla zvýšena o dvě patra (1592). Obranná funkce objektu ustoupila do pozadí a hrad se změnil v renesanční zámek. Vartemberkové drželi Zvířetice až do roku 1610, kdy jej prodali Jiřímu Vratislavovi z Mitrovic. Nový vlastník hradu byl bezdětný, proto odkázal svůj majetek Janu Vlkovi z Kvítkova. Ten byl také aktivním účastníkem stavovského povstání a proto byly Zvířetice již podruhé konfiskovány. Novým majitelem Zvířetic se stal roku 1623 Albrecht z Valdštejna, který je ale již po roce zastavil a později předal do dědičného vlastnictví Maxmiliánovi z Valdštejna. V průběhu 17. století bylo ze Zvířetic a dalších menších panství vytvořeno ucelené panství se sídlem v Mnichově Hradišti, kam se panstvo přestěhovalo. Od té doby začal zámek ve Zvířeticích upadat. Zámek zpočátku sloužil jako vrchnostenský úřad a byty úředníků, po požáru v roce 1693 byl ještě zámek opraven, ale po dalším požáru v roce 1720 již byl ponechán svému osudu a v současné době z něho jsou jen zříceniny.

Naše další cesta vedla opět na jih, tentokrát do blízkosti Mladé Boleslavi, konkrétně ke zřícenině hradu Michalovice (GPS: [50° 26' 10.02\"N, 14° 53' 18.89\"E](https://www.google.com/maps/place/50°26'10.02\)). Při příjezdu k Michalovicům jsme tak trochu zakufrovali, protože nás zmílila objíždná trasa, ale nakonec jsme se k němu přece jenom dostali.

Hrad je krásně viditelný při jízdě po silnici kolem řeky Jizery a přístupný dvěma cestami – jedna vede přímo od parkoviště na břehu řeky, druhá potom od obecního úřadu a hasičské zbrojnice po místních komunikacích – obě jsou značeny i turistickými značkami.

Hrad Michalovice založil v polovině 13. století jeden z příslušníků tehdy rozvětveného rodu Markvarticů, kteří získali rozsáhlé državy v severních částech země a v okolí řeky Jizery. Jedním z nich byl i Jan z Michalovic, který se v písemných pramenech uvádí již roku 1281. Vzhledem k tomu, již tehdy musel existovat i hrad Michalovice. Páni z Michalovic patřili mezi přední české šlechtické rody a jejich příslušníci zastávali důležité funkce na královském dvoře. Jan z Michalovic patřil k oblíbencům krále Václava II. (1278-1305) a proslul jako skvělý účastník rytířských turnajů nejen v Čechách, ale zvláště v Porýní a ve Francii. Jeho hrdinské činy byly opěvovány v současné německé básni Ullricha z Freiberga. Za husitských válek stál majitel hradu na straně protihusitské a proto byl hrad husity dobyt a vládli zde husitští hejtmané, nejprve Kunata z Počap a po něm asi až do r. 1436-1437 Bohuněk z Klinštejna. Páni z Michalovic se na Michalovice vrátili až v roce 1437. Posledním vlastníkem Michalovic z tohoto rodu byl Jindřich Kruhla, který byl stoupencem krále Jiřího z Poděbrad a který jej provázel při jeho taženích doma i v cizině. Tento šlechtic padl v bitvě u Turnova v roce 1461 a jím vymřel rod pánů z Michalovic po meči. Jeho sestra Magdalena se provdala za Jana Tovačovského z Cimburka a proto se Michalovice dostali do držení příslušníků tohoto rodu. Tovačovští ale již na hradě nesídlili, hrad proto postupně podléhal zkáze a roku 1513 je již hrad uváděn jako pustý.

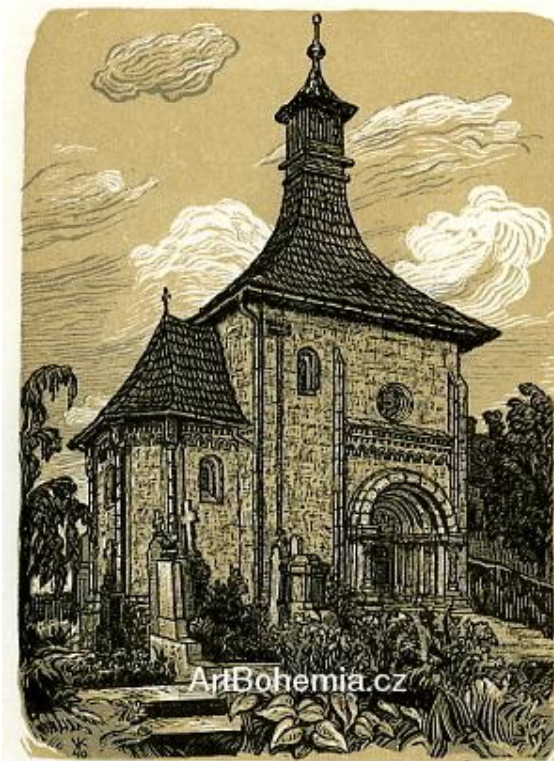

„Zříceniny hradu Michalovic stojí na strmém, trojúhelníkovém ostrohu, jehož svahy spadají k Jizeře a do příčné rokle. Jádro hradu bylo obklopeno parkánem s dvojitou hradbou, jejíž zbytky se zachovaly dodnes. Hradní palác, z něhož zůstaly pouze části, byl asi jednopatrový s gotickými arkýři. Na konci ostrohu jsou zbytky základů patrně staršího hradního paláce či jiné stavby, která byla součástí hradního areálu. Dominantou hradu byla bezpochyby válcová obranná věž, postavená z pravidelného, téměř kvádřikového

zdiva. Pro svůj charakteristický tvar ji lidové podání pojmenovalo Putna. Věž je zpřístupněna vnějším železným schodištěm, které nahradilo původní schodiště dřevěné, z prvního patra pak vedou na vrchol točité schody. Věž byla kryta kuželovitou helmou. Při hledání pokladu v 19. století se věž naklonila a částečně zřítla, později však byla její stabilita zabezpečena. Západně od vlastního hradu se nacházelo předhradí, které mělo samostatné opevnění a od hradu je dělil hluboký, ve skále vytesaný příkop. Stála zde brána, kterou byl jedině možný přístup do hradu. Celý hradní komplex byl obehnan hradbami, jež jsou dnes na jižní a severní straně zcela zničeny. Na západní straně hradní zdi stála hranolovitá věž jako součást opevnění hradu. V sousedství hradu Michalovice se nachází stejnojmenná osada s kostelem sv. Michala, jehož románské základy svědčí o tom, že byl vybudován patrně s hradem, ne-li dříve.“

Další cesta nás vedla opět jižním směrem, kolem řeky Jizera do obce Vinec (GPS: 50°23'30.925"N, 14°52'15.077"E), kde jsme chtěli navštívit památku církevní. Jedná se o kostel pocházející z období kolem roku 1240.

„Kostel tvoří čtvercová plochostropá loď s připojeným pětibokým chórem. Dnes je krytý stanovou střechou s dřevěnou věžičkou na vrcholu. Stěny lodě na trnoži jsou členěny lizénami. Na rozích chóru jsou na patkách a se a lizény zdobící chór obloučkovým vlysem, a římsa lemovaná chóru se zachovala zakončená obdélná ostěním. Podobný na severní a jižní ještě jedno drobné schodiště v síle zdi uvnitř kostela. Bohatě severu. Prostor okolo lizénami a nahoře, obloučkovým vlysem a římsou, která je a zvířecími maskami. čtyřlístkové okno, Portál samotný které dosedá ostění polosloupky do nad nimi je římsa zapuštěnými pruty.

Karel Vik – Románská kaple ve Vinci

polosloupky s dráčky zdobenými hlavicemi jsou nahoře spojené nad ním je zubořez palmetami. Ve zdi tři půlkruhově okna se zdobeným charakter mají okna straně lodi. Na jihu je okénko, které osvětluje vedoucí na tribunu je ozdoben i portál na něj je vymezen ze stran stejně jako na chóru, se zubořezem lemovaná palmetami Nad římsou je které osvětluje tribunu. vyrůstá z trnože, na porálu se zapuštěnými pravoúhlých ústupků, a archivolty se Hlavice sloupků jsou

ozdobeny ornamentem z geometrických a rostlinných motivů. Dva představené sloupky s šikmo kanelovými sloupky mají hlavice ozdobené reliéfy orlů. V tympanonu je reliéf křížifixu a dvě ležící postavy. Západní polovinu lodi zabírá křížovou klenbou podklenutá tribuna nesená dvěma arkádami, které jsou sklenuté na středový pilíř a přízední zdobené polosloupky. Od lodi je tribuna oddělena zdí se středním zdobeným obloukem uprostřed a dvěma dvojitými sruženými okénky po stranách. Dříve tu byla také křížová klenba, kterou nesly polosloupky v koutech tribuny a uprostřed západní zdi. V koutech chóru jsou sloupky s dráčky, nahoře spojené římsou. Půlkruhově zakončený vítězný oblouk je zvýrazněn polosloupky, jejichž hlavice jsou ozdobené rostlinnými motivy.“

Z Vince jsme jeli na nedaleký zámek Nový Stránov (GPS: 50° 22' 21.49"N, 14° 51' 21.24"E), který leží u obce Jizerní Vtelno. Tento objekt v původním seznamu nebyl, ale určitě jsme rádi,

že jsme se sem mohli podívat. Na místě dnešního zámku stála původně dřevěná tvrz, na které se připomíná v roce 1429 pan Bohuněk ze Stránova. Na jejím místě nechal postavit Jaroš ze Sovojovic v letech 1463 - 1468 pevný gotický hrad, který dostal jméno Nový Stránov. V letech 1545 až 1589 je hrad v majetku známého rodu Berků z Dubé. Roku 1589 se stává majitelem hradu Karel rada a nejvyšší Českého. Později hrad Michal Slavata z Slavatů nebo přestavěn na Někdy kolem roku Jan z Lisou (příslušník do panského stavu byl bitvě u Nordlingenu, velitel v Chebu). Jeho generacích hlásí k se jako páni z Lisova. Janův, Rudolf Adam z Alžbětou Lidmilou Tychona Brahe, s dětí, z nich jen 6 se která na zdejším část svého života. autorkou Rodinných

z Biberštejna, císařský mincmistr království získává sňatkem Chlumu. Rodem Biberštejnů byl hrad renesanční zámek. 1642 získává zámek braniborské šlechty - povýšen za statečnost v později c.k. nejvyšší potomci se po třech české národnosti a píše Poté sídlí na zámku syn Lisova, s manželkou (pravnučkou astronoma manželem měla 15 dožilo dospělosti), zámku prožila značnou Alžběta z Lisova je paměti - záznamů o

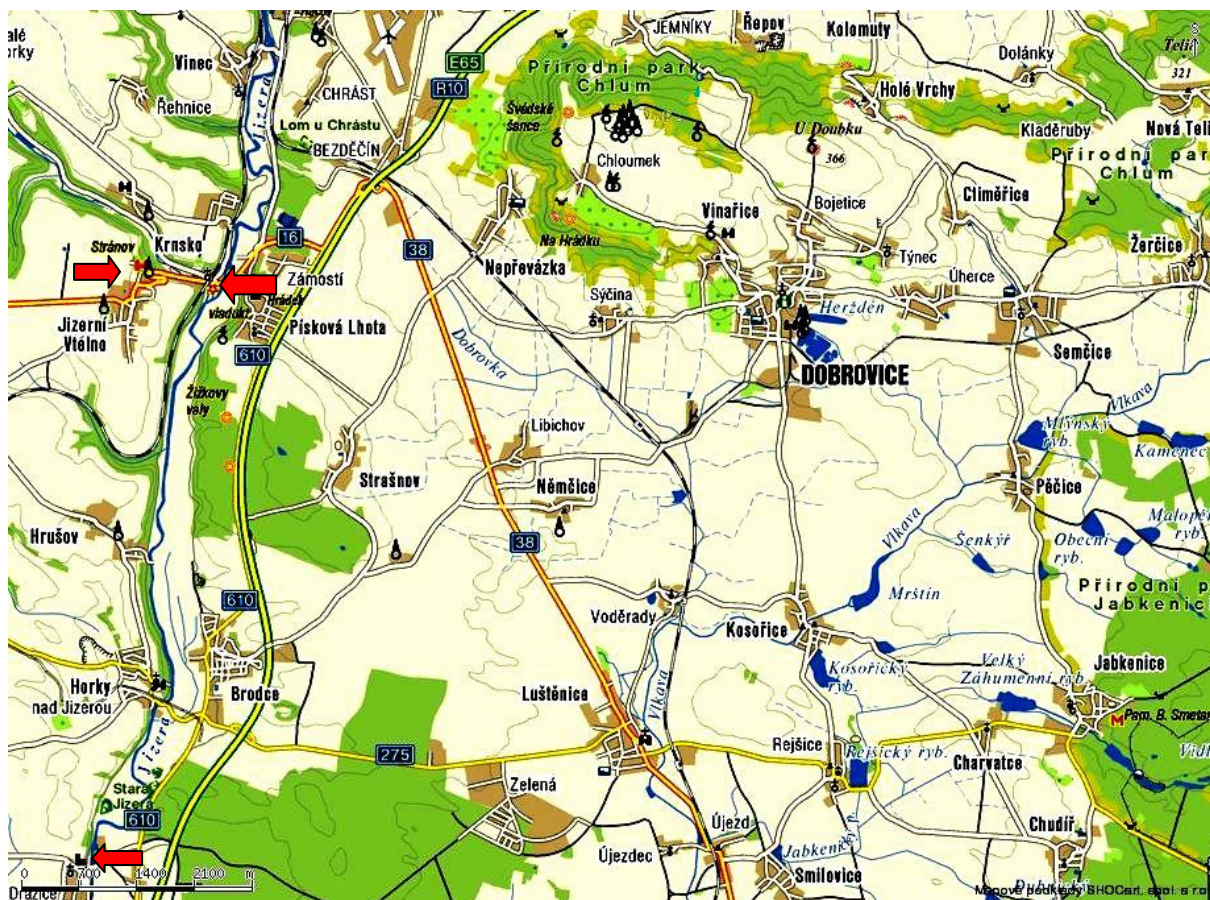

významných rodinných událostech, které vyšly knižně v roce 2002. Roku 1746 sňatkem přistupuje na panství Jan Václav Příchovský z Příchovic. Tento barokní kavalír z předního aristokratického rodu zanechal v okolí zámku dodnes viditelné stopy - Stránov je barokně upraven, je založena zámecká zahrada (ta bohužel zcela zanikla), vystavěna barokní pískovcová kašna v zámeckém

areálu a roku 1767 kostel sv. Václava v předzámčí (autorem je významný pražský architekt Filip Heger). Od r. 1794 je majitelem svobodný pán Václav Vojtěch Herites (lidem zvaný Herodes), po jeho smrti Jan Herites, a do roku 1864 rytíř Bedřich Neubauer. Svůj dnešní romantický vzhled získal zámek při novorenesanční přestavbě na konci 19. století, kterou provedl v letech 1890 - 1894 podle projektu Josefa Schulze stavitel J. Mráz na zakázku Marie z Valdštejna a Vartemberka. Zámek v roce 1917 kupuje ředitel (později prezident) Škodových závodů Josef Šimonek, který byl za zásluhy o rozvoj průmyslu povýšen do baronského stavu. Jeho syn František Šimonek s rodinou žije na Stránově až do znárodnění v roce 1950. Po znárodnění byl zámek využíván jako dětský domov (v předzámčí bylo JZD), čemuž odpovídaly i veškeré necitlivé úpravy (záchody a umývárny byly vestavěny i do chodeb a

hlavních reprezentačních prostor aj.). O péči státu svědčí i skutečnost, že ze sedmi set kusů zámeckého mobiliáře jich bylo později původním majitelům navraceno pouhých čtyřicet... Od roku 2003 je Stránov opět v rukou rodu Šimonků. Zámek je r. 2004 poprvé v historii zpřístupněn veřejnosti, postupně probíhají částečné rekonstrukce interiérů i exteriérů zámku.

Při návratu z tohoto zámku jsme se ještě na okamžik zastavili u technické památky, která je krásně viditelná také z ochozu nově otevřeného zámku Nový Stránov. Jedná se o železniční viadukt Krnsko, který byl dokončen v roce 1929.

Po shlédnutí této památky jsme se vydali k poslední plánované zastávce, kterou byla zřícenina hradu Dražice (GPS: 50° 18' 22.61"N, 14° 50' 40.39"E).

Hrad založil jako své rodové sídlo Řehník z Litovic (zemřel 1279), purkrabí Pražského hradu. První zpráva o hradu pochází z r. 1264 a je pravděpodobné, že k jeho založení došlo nedlouho předtím, kolem poloviny 13. Století (jiná zpráva uvádí datum někdy kolem roku 1265). Původně se jednalo o gotický hrad se štíhlou válcovou věží a palácem. Druhé stavební období spadá do doby pražského biskupa Jana IV. z Dražic (1301–

1343), významného církevního hodnostáře a předního státníka byla prováděna francouzským stavitelem mistrem Vilémem z Avignonu. Nová stavba byla již z cihel, kamene se používalo jen na portály, ostění s bohatými kružbami francouzské provenience, klenební prvky a další kamenické články. Původní palác dostal tři podlaží, přibyla čtvercová věž a menší, dvoutraktový palác. Po krátkém období na přelomu 14. a 15. století, kdy zboží náleželo Vartemberkům, zdědil Dražice (patrně v r. 1402) Aleš Škopek z Dubé. V r. 1424 byl hrad vypálen katolickými pány, kteří tak chtěli potrestat dražického pána za to, že se na čáslavském sněmu přidal ke straně podobojí. Krátce poté byl sice opět obnoven, avšak v r. 1448 byl údajně znovu dobyt a vypálen vojsky Jiřího z Poděbrad. Pokud k tomu došlo, byly škody zase opraveny a hrad zůstal i nadále sídlem vrchnosti. To již Dražice drželi páni z Kunvaldu, kteří hrad prodali Hynkovi Bořitovi z Martinic. V r. 1512 koupil od něho dražické zboží Bedřich z Donína. Nová vrchnost si v r. 1526 postavila zámek Nové Benátky, hrad Dražice pustl a již koncem 16. století nebyl obýván. Z výstavného dražického hradu se do dnešní doby zachovaly pouze zbytky velkého paláce a okna kaple, na vnější straně široce lomená, s bohatou čtyřdílnou kružbou, zužující se směrem dovnitř do obdélníku.

Po prohlédnutí jsme již spěchali zpět do autobusu a s ním cestou k jihu, zpět domů. Počasí nám po celý den docela přálo, i když dopoledne bylo pod mrakem a foukal docela studený vítr. Zbývá jen utřídit fotografie, zapsat zážitky a připravit se na další výlet.

Fotografie použité v tomto článku pocházejí z archivu autora, autorem snímku viaduktu Krnsko je Zdeněk Tibitanzl, autorem dřevorytů Valečov a Vince je Karel Vik a pocházejí z webových stránek www.artbohemia.cz.

Doporučená literatura:

<i>Sedláček August</i>	<i>Hrady, zámky a tvrze České, díl X.,Boleslavsko, ARGO Praha 1997</i>
<i>kolektiv autorů</i>	<i>Hrady, zámky a tvrze v Čechách na Moravě a ve Slezsku, Severní Čechy, Svoboda Praha 1984</i>
	http://www.interregion.cz/turistika/hrady_zamky/
	http://www.zamekstranov.cz/
	http://cs.wikipedia.org/
	http://www.castles.cz/
	http://www.artbohemia.cz

V únoru letošního roku jsme v příjemných prostorách Slezskoostravské radnice uspořádali heraldickou výstavu se záměrem přiblížit ostravské veřejnosti současný stav a dění týkající se občanské heraldiky. Není pochyb o tom, že ze všech odvětví heraldiky je to právě heraldika občanská, o kterou byl v nedávné (i dávné) minulosti projeven nejmenší zájem ze strany heraldiků a badatelů v porovnání například s heraldikou šlechtickou či komunální. Články na toto téma by se daly počítat skutečně na „prstech jedné ruky“ a o tematických publikacích už vůbec nemůže být vedena řeč. Přesto je ale zřejmé, že i dnes je spousta jednotlivců i rodin, kteří mají zájem mít a užívat svůj vlastní občanský případně rodinný znak. A také je mají a užívají ...

Jedním z problémů, který s tímto souvisí je to, že v České republice nelze provést schválení a registraci těchto znaků Parlamentem ČR tak, jak je tomu u komunálních symbolů. Tuto možnost u nás nabízejí v rámci své činnosti různé kluby a společnosti a své „erbovníky“ vytvořených znaků prezentují i někteří heraldičtí kreslíři. Pravdou ale je, že díky „nespolupráci“ mezi těmito subjekty jsou jimi registrovány i některé znaky, které jsou z pohledu heraldika tak říkajíc na hraně.

Proto jsme plánovanou výstavu pojali i jako pokus dostat tyto společnosti, tvůrce a vůbec všechny ty, koho uvedená problematika zajímá k „jednomu stolu“ a vyvolat diskuzi, která by mohla toto téma posunout kupředu. Informovali jsme o chystané výstavě heraldické kluby v České i Slovenské republice a heraldické kreslíře aby v případě zájmu dodali své práce, zároveň s pozváním na dopolední část v den vernisáže, kterou jsme chtěli věnovat té „pracovní“ stránce věci.

Na výstavu se podařilo soustředit přes 250 ks v současnosti užívaných znaků. Své práce nám poskytli pánové Ing. Libor Kovář, Vít a Lazecký a Jaroslav Kolář z Ostravy, Ing. Milan Daněk z Českých Budějovic, pan Zdeněk Velebný z Ústí nad Orlicí a Ing. Arnošt Drozd z Prahy. Další erby dodaly společnosti, které se věnují vlastní registraci občanských erbů svých členů – Česká genealogická a heraldická společnost v Praze a Zemská Stavovská Rodová Unie a vítaným obohacením byl i soubor občanských erbů registrovaných v Heraldickém registru SR, který nám poskytl jeho správce PhDr. Ladislav Vrtel.

Teprve po nainstalování výstavy v celé kráse vyzněla rozdílnost a rozmanitost s jakou se ke kresbě erbů staví jednotliví heraldičtí kreslíři i odlišnost jejich výtvarných projevů.

V den „D“ – v sobotu 6.2. – byla oficiální vernisáž ve 14,00 hod. ale nejprve dopoledne proběhlo pracovní setkání kreslířů, členů a zástupců heraldických společností a pozvaných hostů. Příjemnou atmosféru svým úvodním vystoupením zahájil PhDr. Ladislav Vrtel z Bratislavy a ve stejné tónině plynule pokračoval PhDr. Karel Müller z Opavy. Díky svým letitým zkušenostem obeznámili přítomné s fungováním registrace komunálních znaků na obou ministerstvech a připojily své poznatky z minulosti i současnosti heraldické tvorby, možnostech i budoucnosti registrace občanských znaků, nutnost propracování heraldické terminologie apod. Na jejich vystoupení navázal a následující příspěvek pronesl pan Antonín Urbánek, předseda Zemského registru erbů České republiky, který seznámil přítomné s posláním, cíly a dosaženými výsledky tohoto subjektu a následně z přítomných heraldiků o své práci na poli občanské heraldiky pohovořili pánové Vít a Lazecký a Zdeněk Velebný. Následovala diskuze a po přestávce na oběd se ve 14,00 uskutečnila samotná vernisáž výstavy.

Úvodní slovo pronesl místostarosta městské části Slezská Ostrava, p. Radomír Mandok, krátce po něm pohovořil p. Ladislav Szijjártó, předseda pořádající Hukvaldské heraldické galerie a poté už hlavní slovo dostal Doc. PhDr. Tomáš Krejčík, CSc. Ten se bravurně zhostil svého úkolu a ve svém příspěvku obeznámil přítomné účastníky nejen s historií a vývojem občanské heraldiky ale i s jejím praktickým využíváním v současnosti.

Potěšitelné bylo, že zahájení výstavy se zúčastnilo přes 150 lidí, což bylo slovy paní ředitelky „nezvykle moc hodně“, že výstava probudila i zájem médií, takže na místě proběhlo natáčení hned dvou televizních stanic, ale především nejvíce hřejivý pocit nám způsobily reakce zúčastněných, kterým se výstava líbila a zaujala je.

Závěrem je proto nutné ještě jednou poděkovat především všem autorům, kteří dodali na výstavu své práce ale stejně tak obrovské díky patří všem přednášejícím, kteří se aktivně zúčastnili dopolední části.

V loňském roce byl posílen stav pracovníků Galerie a infocentra Lnáře o osobu Mgr. Vladimíra Červenky, heraldiky České republiky již známou osobu. A již zanedlouho se tato změna projevila i v nabídce této instituce.

První akcí byla přednáška s názvem „Putování za předky-přednáška o rodopisu“. Ta proběhla koncem měsíce listopadu 2009 a tématem byl v současnosti populární občanský rodopis, tedy pomocná věda historická – genealogie. Přednáška byla uspořádána ve spolupráci s Českou genealogickou a heraldickou společností v Praze. Přednášela Helena Voldánová.

V pátek 26. února 2010 byla uskutečněna přednáška Mgr. Červenky na téma „Blatensko v heraldice“ s podtitulem „Vybrané kapitoly a osobnosti z historie Blatenska“. V úvodu přednášky vysvětlil přednášející přítomným historii vzniku heraldiky a její základní pravidla. V další části potom byly představeny nejvýznamnější šlechtické rody, které na Blatensku působily včetně ukázky jejich znaků, které se v architektuře, ale i v interiérech objektů dochovaly. Následně byly představeny všechny znaky obcí, které patří do Svazku obcí Blatenska, včetně vysvětlení, proč se v těchto znacích objevují určité figury a symboly. Akce měla velice dobrý ohlas a byla hojně navštívena. Přednáška byla doplněna výstavou kreseb erbů šlechtických rodů Blatenska a také heraldické literatury.

Druhou akcí, kterou tato instituce pořádá ve spolupráci s Jihočeským krajem, Národním památkovým ústavem z Českých Budějovic a Svazkem obcí Blatenska je výstava „Zámecké parky Blatenska“, která je taktéž doplněna heraldickými kresbami a kterou si návštěvníci mohli prohlédnout až do 31.5.2010. Kromě těchto akcí jsou připraveny i další, například 25.6. přednáška Simony Kotlářové o osobnosti Lva z Rožmitálu a Blatné a jeho diplomatické cestě po západní Evropě z cyklu Vybrané kapitoly a osobnosti z historie Blatenska s názvem „Z Čech až na konec světa aneb jak to bylo doopravdy“.

Marie Pavlátová
(Národní památkový ústav České Budějovice)

a

Radka Vokrojová
(Svazek obcí Blatenska)

Vás srdečně zvou na výstavu

ZÁMECKÉ PARKY BLATENSKA

doplněnou heraldickými kresbami Milana Daňka

TVRZ LNÁŘE

12. 4. – 31. 5. 2010

Vernisáž výstavy proběhne 9. 4. 2010 od 18:00.

**Hudební doprovod akce Robert Pacourek (klarinet)
Gabriela Molová (klávesy)**

NÁRODNÍ PAMÁTKOVÝ ÚSTAV

TVRZ LNÁŘE
VÝSTUPNÍ MÍSTO
BLATENSKO

S O B
SVAZEK OBČÍ BLATENSKA

Jihočeský kraj

V české heraldice, či spíše mezi erby českých šlechtických rodů se toto znamení jinak popisované jako „*tři příčné pruhy v polceném štítu*“ má toto heroltské znamení významné místo. Erby s touto figurou pocházejí z jihozápadní části Čech, z oblasti mezi Plzní a Pískem. Podle pověsti představují tyto tři pruhy řeky Otavu, Úhlavu a Vltavu. Tyto tři řeky zhruba vymezovaly hranice panství mocného šlechtického rodu „Drslaviců“. A právě čtyři z rodů, které toto erbovní znamení nosily si dnes představíme.

Prvním rodem je vladycký rod pánů z **Drslabvic**, tedy rod, podle kterého se celý rozrod jmenoval. Pocházel z jižního plzeňska, odkud přesídlil do prostoru nedaleko Prachatic, konkrétně do Drslavic nedaleko Husince. Zde také vystavěl tvrz, která se dochovala jako jedna z mála až do dnešních dnů a na kterou jste jejím majitelem srdečně zváni.

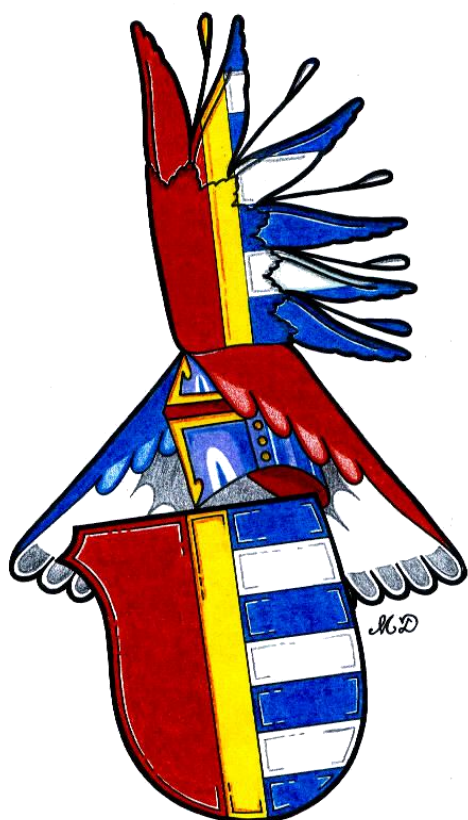
Druhým rodem jsou **Švihovští z Rýzemberka**, rod, který pocházel z jižního Plzeňska. Severně od města Klatov nalezneme hrad Švihov a západně od téhož města, nad městečkem Kdyně založil Děpolt Švihovský, nejvyšší sudí království Českého v polovině 13.století hrad Rýzemberk po kterém se později celý rod psal. Rod držel ve vlastnictví kromě rodových sídel i hrady Skály a Rabí. Jan zvaný Krk byl zavilým nepřítelem husitů, takže jeho hrad Rabí byl dvakrát obležen a dobyt Janem Žižkou z Trocnova v letech 1420 a 1421. Při druhém obléhání přišel Žižka o oko. Roku 1467 přidali Švihovští do svého znaku orlici po vymřelém rodu pánů ze Žirotína. Půta Švihovský z Rýzemberka byl ve své době jedním z nejvlivnějších šlechticů. V letech 1479 – 1504 byl zemským sudím a nesmiřitelným odpůrcem jednoty bratrské. Vlastnil kromě rodových sídel Horažďovice, Kašperk, Roudnici, Kozel, Střelu, Herštejn. Kromě toho se o něm ale říká, že byl nesnášenlivý a velice krutý. Na Rabí se vypravuje pověst, že si ho odnesl ďábel, protože zde nechal zazdít tři chůvy. Dokonce je zde i díra, kterou byl ďáblem odnesen. Stejným erbem se pyšnili i páni z **Dolan**, který se usadil v polovině 13.století na tvrzi v Dolanech severně od Klatov. Rod vystavěl severně od Klatov hrad Komberk. Břeněk z Dolan se proslavil jako první přívrženec Jana Žižky z Trocnova, s nímž bojoval v bitvě u Sudoměře, kde také slavně padl a byl pochován v Táboře. Jiní příslušníci rodu zůstali katolíky jako například Děpolt z Dolan, který po tři roky zastával úřad pražského purkrabího.

Třetím rodem nosícím toto znamení je rod **Čejkovských z Čejkov**. Tento rod pocházel z tvrze Čejkovy na Sušicku. Tam je možno dle písemných pramenů najít tento rod ještě v polovině 15.století, ale již o 50 let později se objevují na Písecku, konkrétně v Božovicích a Budišovicích. Později měl Mikuláš Čejkovský z Čejkov měl statek na Kaplicku a přestože nebyl účastníkem stavovského povstání, tento statek mu byl zabaven a již ho spět nedostal, o což se postarala jezuitská kolej v Českém Krumlově. Protože tento poslední příslušník rodu neměl žádných potomků, vymřel jím v polovině 17.století rod po meči.

Posledním, a asi i nejslavnějším rodem erbu polotrojříčí je rod **Černínů z Chudenic**. Tento český panský, později i hraběcí rod pochází z Chudenic na Klatovsku. První písemná zmínka o rodu je z roku 1291. Do 17.století rod nijak nevynikal, Diviš byl roku 1618 hejtmanem Pražského hradu a vpustil dovnitř ozbrojené stavovské vůdce, za což byl v roce 1621 na Staroměstském náměstí popraven. Heřman Černín byl císařem povýšen mezi svobodné pány a byl mu polepšen erb a roku 1627 byl spolu s bratrem do hraběcího stavu.

Doporučená literatura:

Milan Mysliveček	Erbovník I. + II. , Horizont, Praha 1990
Milan Mysliveček	Velký erbovník I. + II., Fraus Plzeň
Jan Halada	Lexikon české šlechty, Akropolis, Praha 1999
J.Janáček, J.Louda	České erby, Albatros, Praha 1998

z Drslavic

Švihovští z Rýzंबरka

Čejkovští z Čejkov

Černínové z Chudenic

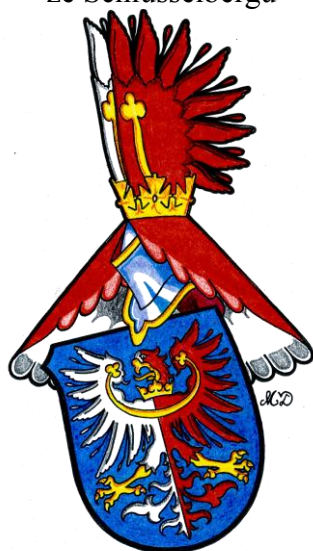
ze Schlüsselbergu

ze Lnář

Zmrzlikové ze Svojšína

Novohradští z Kolowrat

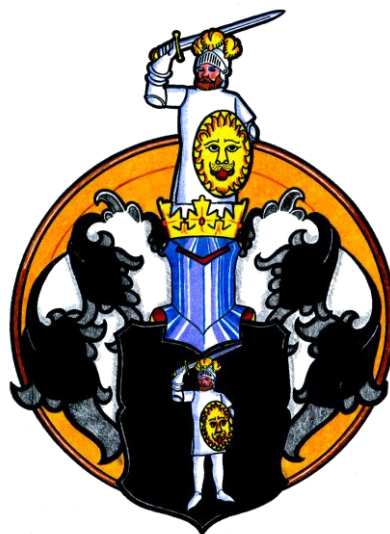
ze Šternberka

Švihovští z Rýzmburka

Vratislavové z Mitrovic

Hildprantové z Ottenhausen

Sporckové